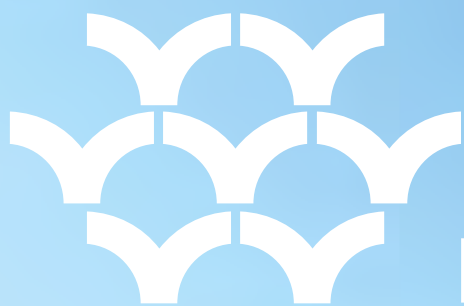

Vrienden van
DEN HAAG

ONS DEN HAAG

VAN DE VOORZITTER

Vrienden en Vriendinnen!

Wat is het toch heerlijk om na het lange grijze voorjaar, als de zon het toelaat, door de stad te fietsen, gevels te bestuderen, rustig op een bankje te gaan zitten. Steeds ontdek je nieuwe verrassingen. Bij het prinses Christina-concours in Amare genieten van het muziekspel van heel jonge musici, kinderen nog, die vol overgave hun toekomst aan schoonheid willen wijden.

Stad in Balans. Schoonheid is een mensenrecht volgens Maxim Februari. Dat geldt ook voor onze woonomgeving. Op ons symposium 'Stad in Balans' op 1 juni jl. bleek wel hoe complex de woonopgave is voor onze stad.

Wethouder Balster kondigde zijn *Woonvisie 2040* aan, het woningbeleid voor de komende vijftien jaar. Bouwen, bouwen, bouwen, om te kunnen voldoen aan de alsmaar groeiende vraag naar woningen. Professor Boelhouwer waarschuwde dat de markt momenteel niet het soort woningen bouwt, waar juist nu de grote vraag naar is. Het stapelen van 'konijnenhokken' is geen oplossing. De bestaande woningvoorraad kan veel beter benut worden. Hij riep op veel meer te bouwen voor ouderen: 'Knarrenhofjes', kleinschalige wooncomplexen, kunnen het voor ouderen aantrekkelijk maken hun ruime woningen te verlaten, hetgeen doorstroming mogelijk maakt voor gezinnen.

De wethouder en de directeurs van bouwbedrijf Heijmans en woningcoöperatie Staedion, die in Den Haag de meeste woningen zullen bouwen, benadrukten hoe de woonopgave gepaard gaat met enorme sociale problematiek. Zij gaven zeker blijk van goede intenties, maar als de bouwopgave al zo enorm is, wat blijft er dan nog over voor groen, openbare ruimte, zorgvuldige architectuur?

Concept-nota Hoogbouw. Over architectuur gaat het wel in de conceptnota Hoogbouw, waaraan wordt gewerkt door de adviseur Stedenbouw van de gemeente, Richard Koek. Het doel is kwaliteitsvoorwaarden te formuleren waar hoogbouw aan zal moeten voldoen, wil zij worden vergund. Woon-torens zullen voortaan een 'Haagse signatuur' moeten krijgen, dat wil zeggen: geen vrijstaande, rechttoe rechtaan torens, maar steeds als onderdeel van een lager complex, met levendige plinten, parcellering, slankheid, setback en bekroning. Wij waarderen deze inzet om te sturen op kwaliteit, maar hoe zal de markt reageren, wanneer dit kostenverhogend werkt?

Escher in de Amerikaanse ambassade. De gemeente laat een haalbaarheidsstudie maken van de vestiging van het Eschermuseum in de voormalige Amerikaanse ambassade aan het Voorhout. Zijn werk past beter in de architectuur van Breuer. Escher in het krullerige rococo-interieur van het paleisje

van koningin Emma heb ik altijd een ongelukkige mesalliance gevonden. Het kostbare plan van aanpak vertelt echter niet wat er moet gebeuren met West Den Haag, de instelling voor hedendaagse kunst, die nu in de ambassade huist. De zorg van de directie van West of er nog voldoende middelen overschieten voor een plek voor de hedendaagse kunst is terecht.

Een beeld voor Paul. In de Koninklijke Schouwburg ging de fondsenwerving van start voor een beeld van Paul van Vliet. Beeldhouwer Loek Bos, lid van de Vrienden, onthulde zijn ontwerp: Onmiskenbaar Paul van Vliet, rustig slenterend langs zijn geliefde Smidswater. Het bestuur heeft besloten een donatie te doen. Paul van Vliet was een Vriend van Den Haag en was betrokken bij de oprichting van onze Vereniging. Wilt u ook bijdragen? Kijk dan op de website: eenbeeldvoorPaul.nl.

Met Vriendengroet,
Rupert van Heijningen

Loek Bos met een prototype van het beeldje van Paul van Vliet

Dit jaar zijn wij in Ons Den Haag gestart met een nieuwe rubriek: Uit de wijken. Daarin besteden we in ieder nummer aandacht aan een van de vele Haagse wijken. Wat houdt hen bezig? Dat kan van alles zijn. Het kan variëren van een wijkinitiatief of een bewonersprotest, een interview met een bekende wijkbewoner of ook een bijdrage uit hun wijkblad, met een bredere strekking voor heel Den Haag. Op pagina 6-8 besteden wij in dit nummer aandacht aan het Regentesse- en Valkenboskwartier.

redactie@vriendenvandenhaag.nl

DOEL VAN DE VERENIGING:

'HET BEVORDEREN VAN DE LEEFBAARHEID VAN DEN HAAG MET BEHOUD VAN ZIJN KARAKTERISTIEKE WAARDEN'

BESTUUR

Rupert van Heijningen,

voorzitter

Michael Toorop, secretaris

Pieter Boot, penningmeester

Elsbeth van Hijckama Vlieg,

coördinator werkgroep

Stadsbeeld en Stadsgroen

Emilie Linssen-van Rossum,

coördinator werkgroep

Levende Historie

Frank Hendriks, coördinator

werkgroep Activiteiten

Robbert Coops, coördinator

werkgroep Media

SECRETARIAAT

Postbus 85977

2508 CR Den Haag

info@vriendenvandenhaag.nl

Bankrekening

Voor alle betalingen aan

de Vereniging

NL 15 TRIO 0197 7883 94

Ledenadministratie

ledenadministratie@

vriendenvandenhaag.nl

Nieuwe leden

Nieuwe leden kunnen zich schriftelijk aanmelden bij het secretariaat of online via www.vriendenvandenhaag.nl. De jaarlijkse contributie bedraagt € 35,-

Kamer van Koophandel

Inschrijfnummer 404 098 95

Foto omslag

Gezicht op de Haagse toren, vanaf het Vriendenbankje op het Piet Heinplein dat onze Vereniging bij haar 50-jarig jubileum kado deed aan Den Haag (foto Esther Langendam)

2 Van de Voorzitter

4 Interview met wethouder Robert Barker

6 Uit de wijken: Regentesse- en Valkenboskwartier

8 Valkenbosplein

9 Café brasserie Nationaal heropend

10 In de voetsporen van denkers, dichters en schrijvers
Deel 3, markante denkers rond 1900

13 Een Vriend stelt zich voor

14 Via Funda naar vroeger: Haags interieur erfgoed

16 Vriendenquiz van 15 november 2023,
getekend door de Haagse stadstekenaar

18 1894-2024. Damesleesmuseum

20 Ontwikkeling van de Haagse stroomvoorziening
Deel 3, Den Haag aan de stadsverwarming

22 Een fietstocht door de Binckhorst. Stoere Binckplekken

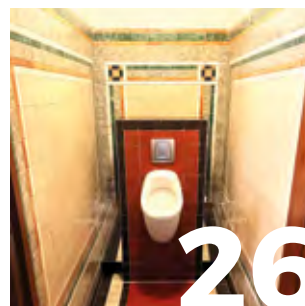
24 Gedenkteken voor H.C. Dresselhuijs

25 Titus Meeuws, schilder van Haagse stadsgezichten

26 Raad voor de Rechtspraak en Raad van State
Twee gebouwen van nationaal recht in Den Haag

29 Monumentale Hemsterhuisbrug in ere hersteld

30 Column

Wethouder Robert Barker onthulde op 14 april jl. namens de gemeente onder grote belangstelling het Vriendenbankje op het Piet Heinplein. Rechts voorzitter Rupert van Heijningen (foto Esther Langendam)

INTERVIEW MET WETHOUDER BARKER

MAATSCHAPPELIJKE TEGENKRACHTEN BROODNODIG BIJ PLANVORMING

Robert Barker (1987) is sinds vorig jaar wethouder Buitenruimte, Welzijn en Milieu. Dat hij en de Partij voor de Dieren (PvdD) in het college van burgemeester en wethouders terecht kwamen, was nogal onverwacht na een even hectische als langdurige formatie. Ook voor hem.

Barker stond als raadslid en fractievoorzitter in de Haagse gemeenteraad te boek als een vasthoudende dossiervreter, maar ook als activistisch. Na zijn studie Bestuurskunde aan

de Universiteit Twente werkte hij enige tijd als beleidsmedewerker bij het ministerie van Economische Zaken. Hij is al jaren lid van de Vrienden van Den Haag. En dat telt. We spreken met elkaar in zijn werkkamer met uitzicht op het – ook door hem indertijd – zo bekritiseerde cultuurpaleis Amare.

Of zijn huidige functie bevalt? Barker reageert wat lacherig. Ja, het bevalt hem en er valt veel te doen. “Ik heb een vrij

omvangrijke en gevarieerde portefeuille met uiteenlopende onderwerpen, zoals de vergroening van de stad, verbetering van de luchtkwaliteit, stadsboerderijen, riolering, geluid, PFAS en dierenwelzijn. Mijn ambitie is concreet bij te dragen aan een groenere, gezondere en diervriendelijker stad.”

Forse uitdagingen

Dat klinkt mooi. Maar in hoeverre zijn die ideeën en de vele plannen die op de rol staan ook uitvoerbaar? Het stadsbestuur staat immers voor forse uitdagingen. Zoals de energietransitie, nieuwbouw en renovatie en de aanleg van nieuwe infrastructuur in een financieel gure periode, waarin flink bezuinigd en gereorganiseerd moet worden. Of dat allemaal gaat lukken zal over twee jaar zichtbaar zijn, wanneer er weer gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden. Duidelijk is wel dat er op veel dossiers van Barker de nodige druk staat. Dat bleek onder meer bij de aanwijzing van de zero-emissiezone in Scheveningen, die op grote weerstand vanuit de visserijsector stuitte.

Macht en overtuigingskracht

De vraag is dan ook in hoeverre hij met zijn groene portefeuille voldoende macht of overtuigingskracht heeft. Bijvoorbeeld om tegen de ideeën en de sterke positie van projectontwikkelaars in te gaan bij sloopplannen of hoogbouw. Die vraag stelde het bestuur van de Vrienden hem ook in een kennismakingsgesprek. “Macht vind ik in dit verband geen juist begrip, ik heb het liever over invloed. Door bij alle beleidsvoornemens in de ambtelijke en bestuurlijke voorbereiding ruim aandacht te besteden aan mijn opvattingen – vooral ook in overleg met maatschappelijke organisaties – ben ik niet bang dat ze ondergesneeuwd zullen worden door politieke of bedrijfsbelangen. Ik ben mij er bij dit alles van bewust dat de plannen die we nu maken pas op langere termijn uitgevoerd kunnen worden. Maar ook nu al zijn we aan de slag. Bijvoorbeeld met het versterken en toevoegen van natuur in het Uilenbos of de Vlietzone en de invoering van zero-emissiezones langs de kust. Ook het vergroenen van versteende wijken als Transvaal en de Schilderswijk staat bijvoorbeeld op het programma. Net zoals projecten op het gebied van duurzaam bouwen. De subsidieregeling voor het vergroenen van daken in bepaalde wijken en het toevoegen van natuur zijn daar goede voorbeelden van. Daardoor zal ook de verdeling van de groenkwaliteit over de stad evenwichtiger worden.”

Gedeukt vertrouwen

Barker is beslist niet bang dat de recente bouwplannen zullen leiden tot een achteruitgang van onverharde openbare ruimte of het verlies van beeldbepalende gebouwen. Met het verblijfsklimaat en de historische, culturele en stedenbouw-

kundige kwaliteiten van Den Haag moet immers zorgvuldig worden omgegaan.

Het enthousiasme van Barker en zijn ambities zijn zonder opsmuk. Realisme voert de boventoon, ook waar het gaat om de participatie met bewoners en organisaties, zoals de Vrienden of de Algemene Vereniging van Natuurbescherming (AVN). In het recente verleden bleken de verschillen tussen gemeente en burgers fors en vaak onoverbrugbaar. Slepende, juridische procedures moesten vaak het conflict beslechten. Zo ontstond er over en weer een vijandig beeld. Het onderlinge vertrouwen vertoont nog steeds forse deuken. Wanneer gaat ambtelijk en bestuurlijk Den Haag nu eindelijk eens serieus luisteren, voordat een definitief oordeel over tal van zaken wordt geveld? Bijvoorbeeld over plannen rond hoogbouw of de sloop van het gebouw van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de groene inrichting van de Hofplaats of de integrale verbetering van de Haagse Lanen.

Eerlijk zijn over participatieproces

“Ook ik vind dat bewoners in het algemeen vooraan in het besluitvormingsproces moeten zitten”, zegt Barker. “Dat geldt ook voor maatschappelijke en andere organisaties die daarbij betrokken willen worden, daar hebben ze recht op. Maatschappelijke tegenkrachten zijn broodnodig. Die kunnen immers zorgen voor betere, meer uitvoerbare plannen, die de stad uiteindelijk ten goede komen. Uitgangspunt voor mij is daarbij wel dat we eerlijk moeten zijn over het participatieproces. Wat zijn de verwachtingen? Welke termijnen? Welke belangen en randvoorwaarden? En wat is de bereidheid van het college om, daar waar nodig, bij te sturen? Zo zal een serieuze dialoog ontstaan, waarbij uiteraard niet is gezegd dat elke inspreker gelijk zal krijgen. Daarvoor is altijd maatschappelijke en bestuurlijke, integrale afweging nodig, maar dat zal duidelijk zijn. Net zo begrijpelijk is het dat het niet alleen om beleidsvoorbereiding, maar ook om de uitvoering daarvan.”

Die uitgangspunten zijn geheel in lijn met die van de Vrienden. Maar wat en hoe kunnen de Vrienden bijdragen aan de ambities van de wethouder? “Jullie invloed is zeer gewenst. Die leidt vaak tot nieuwe inzichten en verbeteringen in het planproces of de uitvoering ervan, zoals bij verhoging van de kwaliteit van de stedelijke omgeving. Overleg, advisering en inspraak behoren tot het instrumentarium, evenals het Stedelijk Groen Overleg met de AVN, de Vrienden en alle andere groene organisaties in de stad, waar niet alleen politieke en ambtelijke argumenten worden gewisseld. Maar dat geldt ook voor andere partijen. De initiatieven van de Vrienden, zoals die van de ronde tafels, passen daar goed in.”

Robbert Coops, interview

UIT DE WIJKEN

REGENTESSE- EN VALKENBOSKWARTIER

Het eerste dat Aad van Schie aansnijdt in ons gesprek over de wijk Regentesse- en Valkenboskwartier is de schietpartij door een ruzie bij een coffeeshop in de Weimarstraat, die daar op 28 juni 2020 plaatsvond. Niemand raakte gewond, maar op last van de burgemeester moest de coffeeshop waar het voorval zich voltrok drie maanden dicht. Al jaren klaagden de wijkbewoners over de overlast van coffeeshops. Die schietpartij, zegt Van Schie, was een keerpunt voor de wijk.

“Wij hebben acht coffeeshops in onze wijk, die trekken enorm veel niet-wijkgebonden verkeer aan. Tijdens corona hebben we dat publiek voor het eerst eens duidelijk kunnen zien. En verbaas je niet, behalve soms verkeerd volk komt er een dwarsdoorsnee van onze samenleving. Maar acht coffeeshops, dat is natuurlijk veel te veel. Twee ervan vertrekken waarschijnlijk naar Escamp, bij Loosduinen.” Vier coffeeshops zitten vlakbij elkaar in de Weimarstraat, tussen de Beeklaan en de Valkenboskade, met een basisschool er tussenin. De boosheid en frustratie over de drukte, overlast en geweldsmisdrijven die ze veroorzaken, barstte los na het schietincident. Voor de buurt was de maat vol. Met de uitroep ‘Drugs eruit, buurt erin’, ging men massaal de straat op om te protesteren. Tegen de verloedering, onveiligheid en het gebrek aan leefbaarheid van vooral dat deel van de Weimarstraat, ambtelijk ‘deel drie’ genoemd.

Aad van Schie (1949) woont sinds 1973 in het Regentesse- en Valkenboskwartier. Hij was onderwijzer, later groepsleider en uiteindelijk directiesecretaris van een gehandicaptenzorgorganisatie in Delft. Ging op 60-jarige leeftijd met pensioen en is sindsdien in tal van hoedanigheden een bevlogen vrijwilliger in de wijk; en ook alweer negen jaar hoofdredacteur van het wijkblad KonkreetNieuws.

Chique winkelstraat

Na de bouw in begin 1900 van het Regentesse- en Valkenboskwartier kreeg de Weimarstraat al snel een belangrijke winkelfunctie, die in de loop van de 20^e eeuw verder werd versterkt. Ook in de Beeklaan, de Edisonstraat, de Copernicusstraat en in mindere mate de Laan van Meerdervoort en de Valkenboskade werd de oorspronkelijke woonfunctie gedeeltelijk vervangen door niet-woonfuncties zoals detailhandel, dienstverlening en horeca. “De Weimarstraat was

De Verademing is een sport- en recreatiepark, dat tussen de Loosduinseweg en de Newtonstraat ligt in het Regentessekwartier. Een prachtig park, en een van de grootste openbare speelvoorzieningen in de stad (foto KonkreetNieuws)

toen een chique winkelstraat, met koopkrachtig publiek uit heel Den Haag. Hoogleraar Wim Willems, in onze wijk geboren en getogen, vertelde mij dat zijn familie er vroeger maar twee keer per jaar kwam. Eenmaal met Kerst en eenmaal met de zomeropruiming.”

Naamgeving

Het Regentessekwartier dankt zijn naam aan de periode 1890-1898, waarin koningin Emma als regentes optrad voor haar dochter Wilhelmina. De stedelijke uitleg van deze wijk kwam voor een groot deel in deze periode tot stand. Het Regentessekwartier ligt aan de zuidwest kant van het centrum en wordt omsloten door de Laan van Meerdervoort, de Koningin Emmakade, de Noordwest Buitensingel, de Loosduinseweg en de Beeklaan.

Het Valkenboskwartier, gelegen in de vroegere Mientpolder, dankt zijn naam aan de voormalige buitenplaats Valkenbosch op de kruising van de Valkenboskade en de Mient. De buitenplaats werd in 1857 afgebroken. Het Valkenboskwartier is zowel stilistisch als stedenbouwkundig te splitsen in twee delen, met als grens de Valkenboskade. Het Valkenboskwartier wordt omsloten door de Valkenboskade, de Loosduinseweg, de Beeklaan en de Laan van Meerdervoort. De stedenbouwkundige aanleg van het Valkenboskwartier is in feite een voortzetting van de stedenbouwkundige opzet

van het Regentessekwartier, grotendeels gebaseerd op het stratenplan van ir. I.A. Lindo. Een groot aantal straten dat van het Regentessekwartier uitkomt op de Beeklaan vindt zijn vervolg in het Valkenboskwartier. Door de vergelijkbare stedenbouwkundige opzet, de continuering van het stratenpatroon en het bebouwingsbeeld, lopen beide wijken nagenoeg in elkaar over.

De bewoning na de beginperiode van de bouw is na WOII ingrijpend veranderd. De burgers in het Regentessekwartier vertrokken naar elders, evenals de beter betaalde ambtenaren en arbeiders in het Valkenboskwartier. In de jaren '60 en '70 kochten onder meer Surinaamse vastgoedondernemers voor relatief geringe bedragen veel panden in de wijk op. Wat tot op de dag van vandaag volgde was de verkaveling en opsplitsing van de ruime huizen. "Bij veel panden zie je nu 6-8 bellen, of meer. Dat draai je niet terug. Onze bewoners hebben gemiddelde inkomens, maar het varieert van arm tot rijk; onder de laatstgenoemden zijn expats, die het Regentessekwartier intussen ook ontdekt hebben. In het Valkenboskwartier wonen wat meer migranten, waarvan een groot deel Pools is."

Wij Weimar

Na de schietpartij werd door de gemeente, onder druk van bewoners en de initiatiefgroep Wij Weimar, een prioritaair programma opgezet om de leefbaarheid en veiligheid van Weimarstraat deel drie en de Beeklaan te verbeteren. Er kwam een aparte winkelstraatmanager om de kwaliteit van de winkels te verbeteren, met als middel de vergunningsplicht voor bestaande en nieuwe ondernemers. Wij Weimar koos ervoor zich met name te richten op het organiseren van positieve activiteiten met een gunstige invloed op woon-, leef- en ondernemersklimaat in de Weimarstraat. Een groep stelde een plan op voor de ontwikkeling van de Weimarstraat op de langere termijn. Daarbij komen vraagstukken zoals openbare ruimte en inrichting, leegstand, illegale ondernemingen, winkelstraatmanagement, verkeersafwikkeling en economische vitaliteit aan de orde. Een andere groep richtte zich op het ontwikkelen, concretiseren en uitvoeren van ideeën, plannen en initiatieven uit de wijk. Ook organiseerden zij informatie- en discussieavonden over thema's die in de buurt spelen. Er is nu een initiatief voor de vestiging van een soort Wijkpaleis met buurtfuncties en kleine ondernemers, wellicht in het oude schoolgebouw in de Weimarstraat.

Zelfwerkzaamheid

"Sindsdien is er wat vooruitgang geboekt, absoluut, maar de materie is weerbarstig. Hulp van de gemeente is er wel, maar het gaat allemaal traag. Veel zaken wil men eerst nog eens nader onderzoeken en bekijken en worden soms uitgesteld. Wij zijn afhankelijk van het stadsbestuur en dat

is helaas al jaren zwak. Daadkracht ontbreekt. Door het uitblijven van voldoende vooruitgang valt medewerking van gemotiveerde wijkbewoners vaak weg. Maar met alleen maar mopperen kom je niet vooruit. Ik geloof heilig in zelfwerkzaamheid van de wijkbewoners. Je moet echter wel reëel zijn en je richten op zaken die haalbaar zijn. Onze enige openbare school in de wijk is een school voor migrantenkinderen geworden, want de bewoners lieten hun kinderen toch liever buiten de wijk op school gaan. Ook tegen dakopbouw valt niet te vechten, we weten inmiddels dat je dat niet wint. De nieuwe wethouders zoals Kapteijns en Barker lijken daadkrachtiger: het besluit om de halte Copernicusplein van lijn 12, die vanwege corona gesloten was, toch weer te heropenen en snelle vervanging van de verkeerde deklaag van het Koningsplein."

Wijkwandelingen

"Gelukkig kunnen we ook genieten van onze wijk, van alle schoonheden die behouden zijn gebleven uit de prachtige beginperiode. Piet Vernimmen heeft hierover een serie artikelen geschreven. Gaan we bundelen in een boekje. Er wonen veel kunstenaars in onze wijk en er zijn verschillende architectuurwandelingen, met aandacht voor de geschiedenis en de literaire sporen in het Regentesse- en Valkenboskwartier."

"Voldoening haal ik ook uit kleine succesjes. Zo is na oproepen in KonkreetNieuws het verloren gewaande gevelbeeld van Nicolaus Copernicus teruggevonden. Het sierde van 1908-1965 de gevel van het Copernicusplein 9-10, en werd door de eigenaar van het pand bij verhuizing meegenomen. Maar hij kreeg wroeging en wilde de buste graag teruggeven aan de buurt. Het beeld is toen opgehaald en heeft een aantal jaren bij bewoners van de Copernicusstraat in de huiskamer gestaan. De buste is inmiddels gerestaureerd en wordt dit voorjaar op een passende plaats op feestelijke wijze opgehangen."

Jan Bron Dik, interview

Neorenaissance torentjes in het Regentessekwartier
(foto Piet Vernimmen)

Valkenbosplein 1955. Vanaf de Laan van Meerdervoort de kruising Beeklaan (rechts) en Groot Hertoginnelaan (links); trams van lijn 14 en lijn 3 (foto Jos Pé, Haags Gemeentearchief)

VALKENBOSPLEIN

Tijdens de aanloop naar de kerstdagen van afgelopen jaar zei Rob Blokpoel, al 40 jaar bewoner van het Valkenbosplein, tegen de kerstbomenverkoper: “We moeten eens iets leuks doen voor de bewoners hier op het plein.” Al in september was een aantal bewoners in en rond het Valkenbosplein bij elkaar gekomen om te brainstormen over plannen voor het plein. Nu wilden ze een ambitieuzer plan om meer uit het Valkenbosplein te halen.

Knooppunt van wegen en wijken

Het Valkenbosplein werd rond 1913 aangelegd volgens een ontwerp van stedenbouwkundige Berlage. Nu verbindt het plein de stadsdelen Segbroek en Scheveningen en de wijken Bomenbuurt, Regentesse- en Valkenboskwartier en Duinoord. Het is een knooppunt van belangrijke wegen: Laan van Meerdervoort, Beeklaan, Valkenboslaan, Thomsonlaan en Groot Hertoginnelaan. Doordat de brede Laan van Meerdervoort het plein zo dominant doorsnijdt, is inmiddels het gevoel van plein grotendeels verdwenen. Op oude foto's is meer groen te zien, wat destijds het pleingevoel vergrootte. Rob Blokpoel is een van de oprichters van de werkgroep Valkenbosplein e.o. Ook Jan de Lange, bestuurslid van de Stichting Bewonersorganisatie Bomenbuurt (SBOB), heeft zich bij de werkgroep gevoegd. Rob: “Onze eerste activiteit was dus het organiseren van een kerstbijeenkomst op het Valkenbosplein. Met een uitgebreid programma, met muziek, optreden van het koor De Buren, bezigheden voor de kinderen, en eten en drinken dat voor een groot deel geschonken was door de plaatselijke winkeliers. Het was een groot succes, we waren verrast dat er zoveel mensen op afgekomen waren, ook uit de aanliggende buurten!” Het doel van de werkgroep is om de leefbaarheid op en rond het plein te verbeteren en bewoners en winkeliers uit

de omliggende straten met elkaar te verbinden. “Dat kan op verschillende manieren”, zegt Jan. “Het Valkenbosplein als cultuurplein, waar we bijvoorbeeld muziek, tentoonstellingen, feesten en marktjes organiseren, en als startpunt van buurtwandelingen. Verder hebben we de bewoners gevraagd om met historische feiten, verhalen, foto's en anekdotes te komen. Daar kwamen zoveel reacties op dat we nu denken over een tentoonstelling en misschien wel een boekje.”

Historie en leefbaarheid

Zelf heeft de werkgroep ook veel over de geschiedenis gevonden, onder meer via oude advertenties. Inmiddels hebben ze mappen vol met gegevens over vroegere bewoners en winkeliers. Er zijn deelwerkgroepjes gevormd, die zich met diverse zaken rond het plein bezighouden. Volgend jaar wordt er in de Bomenbuurt nieuwe riolering aangelegd, wat wellicht een mooie gelegenheid is om de herinrichting van dit gedeelte van de buurt mee te nemen. Bijvoorbeeld een andere inrichting van het plein, meer groen en een betere infrastructuur, en plannen om de leefbaarheid en levendigheid te bevorderen.

Valkenbosplein als belangrijke ontmoetingsplaats

Kortom, het Valkenbosplein is met de geslaagde kerstbijeenkomst flink wakker geschud, en maakt zich inmiddels op om met mooie plannen te komen op het gebied van leefbaarheid, historische vastlegging en culturele activiteiten. En natuurlijk voor het Valkenbosplein als belangrijke ontmoetingsplaats. Reacties: robblokpoel@gmail.com

Anneke de Graaf

Dit artikel verscheen eerder in het wijkblad van het Regentesse- en Valkenboskwartier, *KonkreetNieuws*, jaargang 10, nummer 2, april 2024.

CAFÉ BRASSERIE NATIONAAL HEROPEND

Begin april heropende burgemeester Jan van Zanen feestelijk Café brasserie Nationaal, op de hoek van Boekhorstraat en de Prinsegracht. Rond 1645 liet lakenkoper Van der Meer een dubbel woonhuis bouwen door architect Van Bassen: een huishoudelijke onderverdieping, bel-etage met hardstenen stoep aan de Prinsegracht, een verdieping en een enorme kap.

In de eeuwen erna verloor het pand de fiere steekkap met beeldhouwwerk en de festoenen boven de vensters op de bel-etage. Rond 1880 kocht Mialaret het pand en liet het door zijn zoon, een in Duitsland opgeleide architect, verbouwen. De hardstenen stoep, de vloer van de bel-etage werden deels gesloopt en er kwam een extra hoge caféruimte op de begane grond. De gevelpenanten werden vervangen door slanke hardstenen kolommen met enorme dubbelschuivende vensters. Middenin de ruimte werd het bovenhuis opgevangen door een fraaie gietijzeren kolom van de Haagse firma Enthoven. Het pand is lange tijd in gebruik geweest als café Nationaal, er heeft een elektronische groothandel gezeten, dan weer café Wuck en na 1974 het Chinees-Surinaams restaurant Lung Fung. De laatste jaren was er een spareribs koning gevestigd.

Begin jaren '90 verwierf de NV Stadsherstel het pand (inmiddels een rijksmonument) en liet verdieping en kap door HTV architecten restaureren tot twee appartementen. De samengestelde balklagen van moer- en kinderbinten werden daarbij weer in het zicht gebracht en de oorspronkelijke bedienden-spiltrap werd gebruikt als hoofdtoegang. De begane grond en kelder bleven echter ongewijzigd.

In 2022 verwierf Maarten Hinloopen (eigenaar van o.a. de Boterwaag) de pacht. Het interieur werd voorzichtig gestript

Café brasserie Nationaal, op de hoek van Boekhorstraat en de Prinsegracht

Feestelijke heropening Café brasserie Nationaal

van verlaagde plafonds, voorzetwanden en toegevoegde inventaris. En daaronder bleken verbazingwekkend veel sporen aanwezig van de verschillende gebruikers. Behalve behangsels waren dat lambriseringen, deels uit de bouwtijd, deels uit begin 20e eeuw. Stadsherstel financierde een bouwhistorisch en kleurhistorisch onderzoek. In alles ademde de hoge ruimte met zijn fraaie grote vensters en vele bruintinten de sfeer van een Brussels etablissement. Er waren tegenslagen in de funderingsconstructie, die om een snelle aanpak vroegen en bij werkzaamheden aan de kelders kwamen de oorspronkelijke beerput en waterkelder vrij.

SCALA architecten maakten het ontwerp, verzorgden de vergunning en begeleidten de uitvoering. Het passende interieurontwerp is van Eveline de Heij en SCALA. De achterkamer heeft iets van haar 17^e-eeuwse allure terug, omdat de vloer van de bel-etage behouden bleef inclusief lambriseringen en moer- en kinderbinten. De voorkamer heeft haar 19^e-eeuwse allure teruggekregen in de materialen en tinten en de hoofdingang is teruggeplaatst naar de hoek waar deze was tot in de jaren '30. Op 5 maart jl. werd een delegatie van de Vrienden van Den Haag rondgeleid.

Het werk aan het casco werd gedaan door restauratieaannemer Den Hoed en de inrichting door timmerbedrijf 237 Onderhoud. Het pand werd verduurzaamd door hoogwaardige beglazing, slimme ventilatie en is van het gas af. De heframen gaan in de zomer weer open, op tafel ligt damast, er is passend servies en er zijn kristallen glazen. De bar is klaar, het bier staat koud.

Peter Drijver, tekst en foto's

Werkgroep Levende Historie

levendehistorie@vriendenvandenhaag.nl

IN DE VOETSPOREN VAN DENKERS, DICHTERS EN SCHRIJVERS

DEEL 3, MARKANTE DENKERS ROND 1900

We volgen in een serie artikelen een aantal denkers, dichters en schrijvers die in Den Haag woonden en van grote betekenis zijn geweest voor ons gedachtegoed in Nederland.

In dit deel besteden we aandacht aan vier markante denkers rond 1900: Multatuli, Couperus, Domela Nieuwenhuis en Dèr Mouw, alle vier vertegenwoordigers van hun tijd.

In de tweede helft van de 19e eeuw ontwikkelde Den Haag zich als literaire stad. In 1834 werd het letterkundig genootschap Oefening Kweekt Kennis opgericht. In 1891 volgde de Haagsche Kunstkring, met daarin een literaire afdeling en in 1869 Het Vaderland, staat- en letterkundig nieuwsblad. Befaamd waren de artikelen van Multatuli en Couperus hierin. Grote maatschappelijke veranderingen deden zich voor. De steden groeiden, er ontstond een arbeidersklasse, het socialisme deed zijn intrede en denkwijzen gebaseerd op Oosterse religies en filosofie werden populair. Domela Nieuwenhuis werd voorman van het socialisme, Dèr Mouw verdiepte zich in de Indische filosofie.

Multatuli, een dwarse denker

Eduard Douwes Dekker (1820-1887), hoewel geboren in Amsterdam, heeft ook in Den Haag zijn sporen nagelaten. Op zijn achttiende vertrok hij naar Nederlands-Indië, zag als assistent-resident van Lebak de misstanden van het koloniale bewind, kwam in conflict met zijn superieuren en schreef onder de naam Multatuli in 1859 het boek *Max Havelaar* over de Nederlandse koloniale politiek. Na terugkeer uit

Eduard Douwes Dekker (foto historiek.net)

Nederlands-Indië zwierf hij een tijdje door Europa.

In juli 1868 logeerde hij een paar keer in Den Haag in hotel De Toelast, op de hoek van het Achterom en de Groenmarkt. Een jaar later huurde hij een huis aan de Zuid-Binnensingel 18, nu Buitendom 156. Hij zou daar ongeveer anderhalf jaar wonen. Een plaquette herinnert hier nog aan.

Na een zwervend bestaan was hij blij met zijn huis: "Ik woon!! Ik zal myn gezin kunnen laten komen!" Behalve zijn vrouw Tine en twee kinderen woonde ook zijn vriendin Mimi in het huis. Ze kochten meubels en boeken, meer dan ze kwijt konden: "Wy hebben veel, veel, veel gekocht! Misschien wat te veel, want het is boven de begroting gegaan, zoals trouwens altyd." Geldproblemen hebben het leven van Multatuli altijd gedomineerd. In brieven aan vrienden schreef hij: "Het huis is zeer vochtig, slecht gebouwd, de ramen sluiten niet, maar de inrichting der kamers is goed. Mijn schrijfkamer is *zeer* goed. Ik verlang nooit beter, al wordt ik miljonair." Die schrijfkamer lag boven een poort die toegang gaf tot een hofje en later tot een school. Het huis lag aan het water van de Zoutkeetsingel. "Voor de deur een vaart, waarin ik van de zomer een schuitje wil hebben." Multatuli had een weids uitzicht over de polders, want de Schilderswijk was toen nog niet gebouwd. Tot het eind van de 19e eeuw vormde de grachtengordel de grens van de stad.

De ménage à trois bracht uiteindelijk spanningen in het gezin, tot vechtpartijen aan toe, en spatte in 1870 uit elkaar. Dit was het einde van de Haagse periode van Multatuli. Tine

*Vereniging Haagse Kunstkring, Denneweg 64
(foto indebuurt.nl)*

Louis Marie Anne Couperus
(foto M.Goldsamid, Haags Gemeentearchief)

vertrok met de kinderen naar Italië. Multatuli en Mimi gingen naar Duitsland, waar hij in 1887 stierf in Nieder-Ingelheim. Maar zelfs als dode weigerde Multatuli zich te laten opsluiten in het houten korset van de doodskist en was een van de eerste Nederlanders die zich liet cremieren.

Na Multatuli's dood keerde Mimi terug naar Nederland, eerst naar Amsterdam en in 1902 naar Den Haag. Ze woonde aan de Duinweg, Adriaan Pauwstraat 44, Stadhoudersplein 111 (nu: Cornelis de Wittlaan) en Archimedesstraat 11. Bij al haar verhuizingen reisde de as van Multatuli met haar mee. De in een loden bus bewaarde resten werden ten slotte in 1948 overgebracht naar begraafplaats Westerveld waar ze, tezamen met de as van de in 1930 overleden Mimi, werden bijgezet in een voor Multatuli opgericht monument.

Couperus en Domela Nieuwenhuis, twee tegenpolen

Hoewel Louis Marie Anne Couperus (1863-1923) en Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846-1919) tijdgenoten waren, hebben ze het tijdsgewricht waarin ze leefden totaal anders ervaren. De een was een dandy, de ander een bevlogen socialist. Wel waren ze allebei schrijver en woonden beiden in de Archipelbuurt. Couperus beschrijft in zijn Haagse boeken de deftige Haagse families van zijn tijd en de deftige Archipelbuurt, zonder enige reflectie op de misstanden in de samenleving. Alleen in zijn Indische roman *De stille kracht*, breekt wat maatschappijkritiek door. Zijn hoofdpersoon Otto van Oudijck laat hij daarin zeggen: "Wij zijn idioot, hier, wij westerlingen in dit land, met onze dode beschaving, die het hier toch niet uithoudt." Domela Nieuwenhuis trok in zijn geschriften wél fel van leer tegen de sociale wantoestanden, en ook tegen het koningshuis.

Couperus werd geboren in Den Haag en zei zelf "Zo ik iets ben, ben ik een Hagenaar", maar bracht het grootste deel van zijn leven door buiten Den Haag. Toch keerde hij er steeds naar terug en kende de stad goed. Als kind woonde hij aan

de Mauritskade 43 en bezocht vaak zijn opa en het gezin van zijn oom, die beiden villa's aan de Sophialaan in het Willemspark bewoonden. Het terrein van het Willemspark, dat eerder eigendom was van koning Willem III, werd in 1855 verkocht aan de gemeente Den Haag onder voorwaarde dat er een villawijk zou komen. Het werd de eerste Haagse uitbreiding buiten de singelgrachten.

Als Couperus negen jaar is vertrekt het gezin naar Nederlands-Indië. Na terugkeer in 1878 wonen ze eerst aan de Nassaukade, in 1882 aan het Nassauplein 4 en vanaf 1884 aan de Surinamestraat 20, waar vader Couperus een huis had laten bouwen. In dit huis schrijft Couperus aan het boek *Eline Vere*, dat in 1888 als feuilleton in de krant het Vaderland wordt gepubliceerd. De latere verfilming van het boek in 1991 vindt plaats in het huis Surinamestraat 22; de roman *De boeken der kleine zielen* laat Couperus spelen in de woning op nummer 42. Op de kop van de Surinamestraat en de Javastraat is in 1963 een borstbeeld geplaatst ter ere van de honderdste geboortedag van Couperus, gemaakt door beeldhouwer Bertus Sondaar. Aan de overkant in de Javastraat werd in 1996 het Couperusmuseum opgericht. Begin van dit jaar sloot het museum vanwege gebrek aan financiën.

Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846-1919) wordt gezien als de grondlegger van de socialistische beweging in Nederland. Door hem groeide de Sociaal-Democratische Bond (SDB) uit tot een landelijke partij. Terwijl hij werd gehaat door de heersende klasse, zagen talloze arbeiders hem als hun 'verlosser'. Ferdinand Domela Nieuwenhuis werd geboren in Amsterdam. In 1875 kwam hij als Luthers predikant naar Den Haag en zou er vier jaar preken. Door zijn werk zag hij hoe de arbeiders werden uitgebuit en in armoede leefden. Ook het lezen van de *Max Havelaar* van Multatuli en zijn vriendschap met de schrijver waren van invloed. Tegelijkertijd brokkelde door het overlijden van drie van zijn echtgenotes in het kraambed zijn geloof in God steeds meer af. Hij werd atheïst en legde in 1879 zijn ambt als dominee neer.

Ferdinand Domela Nieuwenhuis (foto wikipedia)

Johan Andreas dèr Mouw (foto wikipedia)

Domela Nieuwenhuis verdiepte zich in de werken van Marx en Engels en richtte het socialistische blad *Recht voor Allen* op. Voortaan predikte hij tegen de 5 K's: Kerk, Koning, Kapitaal, Kazerne en Kroeg. Hij was een fascinerend en boeiend spreker en doorspekte zijn toespraken met bijbelse beelden.

Er is geen persoon uit de arbeidersbeweging die zo tot de verbeelding sprak als hij. Het pamflet *Koning Gorilla*, gericht tegen koning Willem III, waarvan later bleek dat hij het niet had geschreven, leverde hem een gevangenisstraf van zeven maanden op. Na zijn gevangenisstraf ging hij in een hofjeswoning in de Malakkastraat 96 wonen. Het hofje is gelegen in het rijksbeschermd stadsgezicht Archipelbuurt en Willemspark II. Het is van architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde, als representatief voorbeeld van een 19^e eeuwse exploitatiehofje in een van de eerste stadsuitbreidingen buiten het centrum.

De Archipelbuurt werd tussen 1860 en 1890 aangelegd. Bekende pleinen zijn het Nassauplein en Bankaplein. De buurt ademt nog steeds de voornaamheid uit van de welgestelden die zich hier eind 19e eeuw vestigden. De buurt kent ook hofjes, het oudste is de Mallemolen, waar onder meer Godfried Bomans en Paul van Vliet woonden.

Dèr Mouw, filosoof van het fin de siècle

Rond 1900 ontstonden als gevolg van een sterk veranderende samenleving nieuwe denkrichtingen. Veel mensen waren op zoek naar nieuwe zingeving, die zij vonden in stromingen gebaseerd op de Oosterse mystiek. De theosofie viert in deze tijd in Nederland hoogtij. In dit tijdsbeeld paste naadloos de eigenzinnige en excentrieke dichter en filosoof Johan Andreas dèr Mouw, die zich verdiepte in de Indische filosofie en schreef onder het pseudoniem Adwaita. In een groot deel van zijn gedichten komt Brahman, zuiver bewustzijn in het hindoeïsme, voor.

Beroemd is de dichtregel "K ben Brahman, maar we zitten zonder meid." Hiermee relateert Dèr Mouw de filosofie.

Je kunt nog zo filosofisch denken, maar het dagelijks leven gaat gewoon door.

Dèr Mouw werd in 1863 geboren in Westervoort en verhuisde met zijn vrouw en pleegdochter in 1907 naar Den Haag. Aan de gevel van zijn woonhuis aan de Laan van Meerdervoort 333, bij het Valkenbosplein, is ter herinnering een kleine plaquette bevestigd. Dèr Mouw had achter zijn huis de eerste jaren vrij uitzicht over de duinen. In 1901 had de gemeente het Plan Berlage vastgesteld. Daarna werden verschillende wijken aangelegd, waaronder tussen 1911-1918 de Bomenbuurt. In de hele wijk werd niet hoger dan twee verdiepingen gebouwd. Dat was het gevolg van de gemeentewet, die bepaalde dat elke voordeur aan de buitenlucht moest grenzen. Dus op de begane grond deuren en een trap naar boven naar de eerste en tweede verdieping, de geboorte van de befaamde Haagse portieken.

Inge Camfferman

Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen

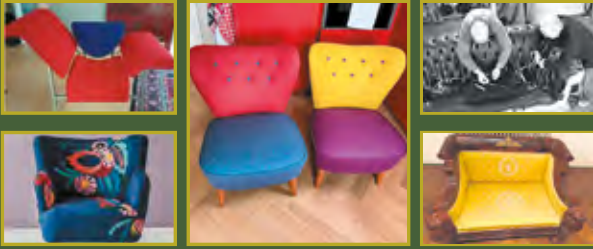
stadsbeeldenstadsgroen@vriendenvandenhaag.nl

- advertentie -

MEUBELSTOFFEERDERIJ LODEWIJK

Al 4 generaties uw Ambachtelijke Meubelstoffeerderij

*Optimale service, garantie en kwaliteit,
Wij halen en brengen gratis!*

**Ambachtelijke Meubelstoffeerderij Lodewijk
is er voor uw totale meubelrestauratie**

Gespecialiseerd in:

- Herstoffering van banken en fauteuils
- Vernieuwing van binnenwerken
- Fineren en politoeren
- Leerreparatie
- Antiekrestauratie
- Biezen-, rieten- en rotanstoelen
- Vloerbedekking en gordijnen

U heeft de keuze uit meer dan 600 soorten bekledingsstoffen.

U kunt langskomen met uw stoel of fauteuil, of een van onze medewerkers kan met onze mobiele winkel naar u toe komen om direct een offerte te doen.

Stofferij Lodewijk (hoofdvestiging)
Reinkenstraat 111 Den Haag - 070-3922344
Voor informatie of een vrijblijvende offerte ons centrale nummer: **0800-5633945 (gratis)**
KVK nummer 7607178
WWW.STOFFERINGLODEWIJK.NL

EEN VRIEND STELT ZICH VOOR

In deze rubriek wordt aan een van onze leden een aantal vragen gesteld

Luisa Gorelli, 1956

Geboren in Mogadishu, Somalië.
Scandinavische taal & Literatuur &
Theaterwetenschappen
Universiteit van Rome.
Eigen bedrijf Gorelli Cross Cultural
Projects.
Vrijgezel, een dochter.
Woonachtig in het Spinozakwartier.

Wanneer werd je lid van onze Vereniging?

“Een paar jaar geleden. Ik weet het niet meer precies, maar ik kende de Vrienden al langer. Den Haag is mijn thuis geworden en ik sta helemaal achter het werk van de Vrienden. Met veel plezier heb ik ook enkele activiteiten en excursies meegemaakt.”

Voel je je Hagenaar?

“Ik ben Italiaanse, geboren in Somalië waar mijn ouders zijn getrouwd. Mijn moeder werkte bij de UNHCR en mijn vader voor de Italiaanse regering. Na zes jaar verhuisde ons gezin naar Rome, daar groeide ik op.” Door haar liefde voor cultuur en de podiumkunsten ging Luisa al vroeg wonen en werken in Frankrijk, Engeland en Zweden. In 1982 kwam zij met de theatergroep waarmee zij in Stockholm werkte, op

tournee in Nederland. Zij ontmoette er een Nederlandse theatercriticus en besloot een half jaar later te verhuizen naar Amsterdam. “Nederland was in de jaren '80 een uitnodigende en inspirerende broedplaats voor de innovatieve podiumkunsten.”

Vanuit Amsterdam vertegenwoordigde Luisa internationale danstheatergezelschappen en zorgde voor promotie en distributie van hun dansvoorstellingen. In 1986 kreeg zij de opdracht van de Rotterdamse Kunststichting en het ministerie van Cultuur (OCW) een werkplaats voor jonge danstheatermakers op te zetten. Luisa richtte Studio al Porto (Studio aan de Haven) op in Delfshaven waar, gedurende zes jaar, veel danschoreografieën tot stand gebracht werden door net afgestudeerde dans- en choreografiestudenten. Studio al Porto werkte samen met andere werkplaatsen in Nederland en andere landen om het werk van nieuwe makers te presenteren.

Toen in 1993 de subsidie stopte, besloot Luisa uit de danstheaterwereld te stappen. Inmiddels was zij moeder van een dochtertje geworden. Luisa werd manager bij een taleninstituut en later bij een Amerikaanse universiteit. Zij koos ervoor in Den Haag te gaan wonen, zodat haar dochter naar de International School of The Hague (ISH) kon gaan. In 1999 kwam zij op het idee om haar andere passie, cultuur en gezond eten, te combineren met haar ervaring als begeleider van artistieke processen. Haar bedrijf Gorelli Cross Cultural Projects ging van start en Luisa organiseerde ‘SamenKoken’ ontmoetingen, voornamelijk in haar huis in Benoordenhout en daarna aan het Huijgenspark. “Mijn doelstelling was en is: samen koken als geschenk en bindmiddel om

samen te zijn. Ter viering van mooie momenten, om extra bij stil te staan, of om groepsgevoel te ontwikkelen of te versterken. Het proces is daarbij het voornaamste ‘ingrediënt’ van de activiteit.” Het wordt een groot succes. Vooral door mond-tot-mond reclame wisten en weten nog steeds talloze groepen, van ministeries, verenigingen, bedrijven, maar ook leesclubs en families, Luisa te vinden. Door haar samenwerking met kinderorganisaties geeft Luisa een ‘SamenKoken’ kinderversie op locaties waar kinderen na schooltijd of tijdens vakantie komen. Dit jaar viert Gorelli Cross Cultural Projects het 25-jarig jubileum.

Heb je een favoriete plek in Den Haag?

“Clingendael, waar ik zelfs voordat ik naar Den Haag verhuisde ging wandelen of lopen met onze honden. Maar heel Den Haag is uniek, met z'n prachtige parken, mooie gebouwen, zalige zee en duinen. Op blote voeten lopen op het strand, langs de branding naar Wassenaar en terug, in het gekleurde licht van de zonsondergang.”

Wat wil je verder nog kwijt?

“Mijn hart gaat helemaal uit naar Het Danspaleis. Ik ben er vrijwilliger, danser en sfeermaker. Wij zijn overal in Nederland te vinden: www.hetdanspaleis.com. Hier in Den Haag hebben we een bijzondere open editie van Het Danspaleis, in Amare. Iedere laatste vrijdag van de maand, van 14-16 uur, het hele jaar door. Jullie zijn van harte welkom!”

Jan Bron Dik, interview

Wilt u ook een keer geïnterviewd worden voor deze rubriek? Neem dan contact met ons op via redactie@vriendenvandenhaag.nl

VIA FUNDA NAAR VROEGER

HAAGS INTERIEUR ERFGOED

Al bijna vijftien jaar verzamelt Olga van den Muyzenberg interieurfoto's van Funda van Haagse huizen uit vroeger tijden. In haar sfeervol ingerichte huiskamer vertelt Olga ons over deze bijzondere hobby, waarin zij haar liefde voor architectuur, cultuurhistorie en 'nagelvaste' interieuronderdelen verenigt.

Van jongs af is Olga geïnteresseerd in architectuur en interieurs. Bij het kunstnijverheidsatelier van haar moeder werden spullen in de stijl van de Amsterdamse School gemaakt. Olga heeft enkele stukken daarvan aan het bekende Museum Het Schip gegeven, het Amsterdamse School museum over kunst, architectuur en huisvesting. Na ontdekking van de website *Wendingen*, met gebouwen van de Amsterdamse School, ging zij zelf op zoek naar interieurs in die stijl. Zo deinsde Olga er niet voor terug

om bij huizen brieven in de bus te doen en te vragen of de bewoners foto's konden mailen van interessante interieuronderdelen in diezelfde stijl. Zij werd daarvoor geïnspireerd door de gedachte dat de hoge kwaliteit van de ambachtelijkheid, waarmee de interieuronderdelen werden gemaakt, voor het nageslacht moest worden vastgelegd.

De ontdekking van Den Haag

Nadat Olga en haar man in 2001 uit Den Bosch naar Den Haag waren verhuisd, vroeg zij zich af: hoe kan ik van Den Haag gaan houden? Want de liefde voor deze stad zat er niet van meet af aan in. Zij was er al snel uit dat de beste manier om Den Haag te leren kennen, betekende dat zij die stad letterlijk te voet zou moeten 'doorkruisen'. Zo stelde zij zich tot doel om steeds een nieuwe wijk te bezoeken en alle straten ervan door te wandelen. Daarbij hield zij nauwgezet bij welke bijzondere bouwelementen zij aantrof. Daarna vergeleek zij haar vondsten met de beschrijvingen in het standaardwerk *Monumenteninventarisatie project Den Haag 1850-1890*, van de afdeling Monumentenzorg van de gemeente.

Zag zij in haar eigen straat een interessant huis te koop staan, dan greep ze de kans om de eigenaar te vragen binnen te mogen kijken en foto's te mogen nemen om de specifieke bouwstijlkenmerken en ornamenten vast te leggen. Daarmee wilde Olga, eerst op kleine schaal, toegankelijk maken wat het beschermen waard was om teloorgang ervan te voorkomen. Later breidde zij haar werkterrein uit naar de foto's op Funda.

De bestanden

Gaandeweg bood Funda een goede toegang tot een vrijwel onuitputtelijke bron voor het conserveren van interessante interieuronderdelen. Zo heeft Olga inmiddels ruim 8.000 links in haar bestand opgeslagen. De foto's zijn gerubriceerd naar wijken en adressen, en ook naar categorieën, zoals glas-in-lood (2.600), schoorsteenmantels (600), wandtegels (1.350), trappen (leuningen en trapornamenten) (1.500) en stucwerk (1.500). Er is heel veel variatie in tegels in Den Haag te zien, omdat die relatief vaak nog behouden zijn. Olga heeft intussen een indrukwekkende verzameling opgebouwd van Haags gebouwd cultureel erfgoed.

De wijken

Bij het zoeken van een huis sprak de Archipelbuurt Olga erg aan, maar haar liefde voor tuinieren gaf de doorslag en bracht haar in Duinoord. Qua bouwstijl blijken de 'nagelvaste' interieurs van de huizen in de Archipel eenvormig.

Collagefoto interieurdetails (foto Olga van den Muyzenberg)

Collagefoto (foto Olga van den Muyzenberg)

Wat dat betreft is daar veel hetzelfde. Dit hangt ongetwijfeld samen met een rond de eeuwwisseling toenemend individualisme, dat meer verscheidenheid bracht bij de bouw van de later ontworpen wijken Duinoord en het Statenkwartier, aan het begin van de twintigste eeuw.

Dit leidde tot veel verschillen in glas-in-lood, schoorsteenmantels en ornamenten op de plafonds. Zo zijn er de kenmerkende *Willemientjes*, die de plafonds in de Archipel sieren en de *Emmaatjes* op de plafonds in het Zeeheldenkwartier. Ook de wijken 'op het veen' bieden veel leuke en bijzondere details. De mooiste zijn te vinden in het Statenkwartier. Bijzonder Haags zijn ook de in hout uitgesneden blaadjes onderaan de trapleuningen.

Interactie met Monumentenzorg

Vanaf het begin van haar verzamel- en documentatiehobby heeft Olga de URL/links van ruim 2.000 bijzondere huizen doorgestuurd naar de gemeentelijke afdeling Monumentenzorg. In haar eigen database zitten nog duizenden extra adressen met foto's van bijzondere details. Het is Olga opgevallen dat in rijksmonumenten vaak heel weinig aandacht heeft bestaan voor het behoud van interieurs. Zo is er bijvoorbeeld in kantoren aan de Javastraat heel veel moois gesloopt.

Een wens

Olga zou het fijn vinden als haar verzameling op enigerlei wijze zou bijdragen aan het ontsluiten van al dit moois en gebruikt zou worden voor restauraties of onderzoek. Een bekend probleem daarbij is dat op 'haar' van Funda geplukte foto's het auteursrecht rust van de makers van deze foto's. Het zonder meer gebruiken daarvan voor de samenstelling van een boekje is niet mogelijk zonder hun toestemming. Het vragen van toestemming zal veel tijd kosten. Zij vraagt zich af hoe haar verzameling beter toegankelijk kan worden. Het gebruik van de foto's voor het algemeen belang van het behoud van het Haags erfgoed is voor iedereen duidelijk, mogen we aannemen.

Voor haar tomeloze inzet bij het conserveren van dit Haagse erfgoed bedanken wij Olga hartelijk. Daarop biedt zij spant aan dat degenen die serieus zijn geïnteresseerd in haar verzameling via Ons Den Haag contact met haar kunnen opnemen. Zo kunnen ook anderen nog meer van Den Haag gaan houden.

Piet-Hein Schoemaker

Emilie Linssen-van Rossum

Werkgroep Levende Historie

levendehistorie@vriendenvandenhaag.nl

- advertentie -

STADS HERSTEL DEN HAAG

Bouw mee aan Haags karakter!

Word certificaathouder

Stadsherstel Den Haag zet zich in voor het herstel en behoud van het historische karakter van Den Haag en omgeving. Dit doet zij met behulp van haar certificaathouders door monumenten en beeldbepalende panden te kopen, te herstellen en een passende bestemming te geven. Zo bouwen zij aan Haags karakter, al sinds 1977! Geïnteresseerd in certificaten van Stadsherstel?

Kijk snel op www.stadshersteldenhaag.nl

VRIENDENQUIZ VAN 15 NOVEMBER 2023

getekend door de Haagse stadstekenaar

Babette Wagenvoort is de eerste stadstekenaar die Den Haag in beeld brengt. Zij bezoekt bekende en onbekende Haagse plekken waar mensen samenkomen. In tekeningen vol verhalen en gezichten geeft de stadstekenaar een eigen perspectief op Den Haag. Zo legt zij de ervaringen en belevingen vast van Haagse inwoners.

Alle tekeningen worden opgenomen in het Haags Gemeente-archief en zijn daar toegankelijk voor iedereen. Zo ontstaat er een tijdsdocument van Den Haag in tekeningen voor nu en de toekomst. Maandelijks zijn er nieuwe stadstekeningen te zien in het Algemeen Dagblad en in elf Haagse bibliotheken. Bekijk alle tekeningen op stadstekenaardenhaag.nl

Sinds begin 2023 heeft Den Haag een stadstekenaar, die de stad vastlegt in tekeningen. Amsterdam en Utrecht gingen Den Haag hierin voor. Het Haags stadstekenaarschap is een

initiatief van Gemeente Den Haag, Haags Gemeentearchief en kunstruimte Nest om de stad te promoten. Elke twee jaar wordt er een nieuwe stadstekenaar gekozen.

Vriendenquiz bij de Vriendenborrel op 15 november 2023

Hierbij meteen een oproep aan alle Vrienden om u vast voor te bereiden op de volgende editie van de Vriendenquiz, op woensdag 20 november, vanaf 16.00 uur, vooralsnog op het bekende adres, foyer Theater aan het Spui. De eerste editie was een groot succes (er waren ca. 125

aanwezigen). Als u uw kennis over Den Haag en de Vrienden wilt testen en kans wilt maken op een van de leuke prijzen: noteer deze datum nu in uw agenda. Houd de website en Nieuwsbrief in de gaten voor het geval locatie en/of tijdstip nog verandert.

Bestuur van het Damesleesmuseum, 1980 (foto Robert Scheers, Het Vaderland, Haags Gemeentearchief)

Het Damesleesmuseum aan het Nassauplein 15 in Den Haag is een van de grootste particuliere bibliotheken in Nederland. Opgericht in 1894, 'museum' was een in die tijd gebruikelijke aanduiding voor een bibliotheek, bestaat de vereniging dit jaar 130 jaar. Een gesprek met voorzitter en bibliothecaris Gerda Aalders en vrijwilliger Gwen Quast.

In de 19^e eeuw werden er leesgezelschappen opgericht voor de hogere kringen. Onder invloed van de verlichtingsfilosofieën wilden burgers zichzelf ontwikkelen. Ze vormden gezelschapjes die gezamenlijk boeken kochten en lazen: de leeskring. Soms groeide zo'n leesgezelschap uit tot een bibliotheek, wanneer de boeken die hadden gecirculeerd niet verkocht maar verzameld werden in een eigen ruimte. Het lidmaatschap was voorbehouden aan mannen. Voor vrouwen werden de boeken door hun vader of echtgenoot geleend, zo konden die ook controleren welke lectuur werd gelezen.

Eigen toevluchtsoord

In 1877 had een groep Amsterdamse vrouwen uit de hogere kringen als eerste een bibliotheek voor hun eigen stand opgericht, die alleen voor vrouwen toegankelijk was. Dit leesmuseum was een huiselijke omgeving, waar vrouwen de nieuwste romans konden lezen en over literatuur konden praten. Een eigen toevluchtsoord, om in alle rust ervaringen uit te wisselen en hun horizon te verbreden. Ook werd er over politiek en maatschappij gediscussieerd en was het

tevens een sociëteit. Een andere keus hadden deze vrouwen niet. In de 19^e eeuw waren er twee soorten niet-commerciële bibliotheken: de leesmusea of genootschappen, en de volksbibliotheken van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. De volksbibliotheken van het Nut kwamen niet in aanmerking voor dames uit de hogere kringen en bij de bestaande leesmusea werden uitsluitend mannen toegelaten.

Haagsch Damesleesmuseum

In 1894 werd door twaalf jongedames uit de betere kringen in navolging van het reeds bestaande *Amsterdamse Vrouwenleesmuseum* het *Haagsch Damesleesmuseum* opgericht. Prominenten uit de opkomende vrouwenbeweging waren hierbij betrokken, want de oprichting kan niet los worden gezien van het gedachtegoed van de eerste feministische beweging. In 1898 werd in Den Haag de Eerste Nationale Tentoonstelling voor Vrouwenarbeid georganiseerd. Verschillende (bestuurs)leden van het Damesleesmuseum waren hier actief bij betrokken. Het leesmuseum nam ook als organisatie deel aan de tentoonstelling.

Aan het eind van het eerste jaar had het leesmuseum 494 boeken en 146 leden. Bij toelating werd een ballotagesysteem gehanteerd. Het hoogste ledenaantal was in de jaren '20: 1.478. Het leesmuseum was toen na diverse verhuizingen wegens ruimtegebrek gehuisvest op het Lange Voorhout 48. Het had in deze vooroorlogse jaren zes personeelsleden in dienst: conciërges die ook lunches verzorgden, administra-

trices en een groom, een jongetje in livrei, dat fietsen en jassen aannam en boeken thuisbezorgde; op zondag overigens niet op de fiets. Het leesmuseum ontwikkelde zich tot een vergader- en activiteitscentrum voor allerlei vrouwenverenigingen, zoals de Vereniging Vrede door Rede en de Vereniging Vrouwenkiesraad. Lezen was niet meer het enige doel. Dit kon men echter niet volhouden, gaandeweg liep het ledental terug tot 1.062 in 1941.

Nassauplein 15

Tijdens WO II moest het leesmuseum sluiten en werd het pand betrokken door NSB-burgemeester Harmen Westra. De collectie werd door de Duitsers geconfisqueerd en grotendeels ingezet als bibliotheek voor de Rijks Radio Omroep in Hilversum. Na de oorlog moest het leesmuseum opnieuw worden opgebouwd. De meeste boeken kwamen uiteindelijk terug. Na omzwervingen over verschillende adressen in de binnenstad werd in 1950 de huidige locatie aan het Nassauplein 15 van de nazaten van Thorbecke gekocht. Twee verdiepingen van dit pand werden als bibliotheek ingericht, de overige verdiepingen verhuurd. Maar, mede door de komst van de televisie, liep het ledental langzaam terug, tot een dieptepunt van ongeveer 300 in 1985. Vanwege de hoge kosten is er sinds de jaren '60 geen personeel meer in dienst en wordt alleen met vrijwilligers gewerkt. Het voortbestaan van het leesmuseum stond toen op het spel. Men overwoog om de ouderwetse naam Damesleesmuseum te schrappen en er werd gezocht naar samenwerking, bijvoorbeeld met Sociëteit de Witte. Niettemin verkoos men zelfstandig te blijven. In 1970 besloot men ook heren toe te laten. Toch maken niet veel mannen daar gebruik van. Anno 2024 heeft het leesmuseum 418 leden, veelal hoogopgeleide vrouwen. Veel leden zijn lid van een of andere leesclub en ook kent het leesmuseum 6-8 actieve bridgetafels.

Het boekenbestand

Momenteel bevat het leesmuseum een collectie van meer dan 40.000 titels in de tientallen meters boekenkast in de hoge kamers met fraaie plafonds van het chique woonhuis aan het Nassauplein. Vooral romans, literatuur en lectuur, maar ook thrillers en detectives. Daarnaast veel biografieën en kunst- en geschiedenisboeken. Het is een van de grootste particuliere bibliotheken in Nederland en bezit een uitzonderlijke verzameling met veel oude uitgaven en eerste drukken. Bijvoorbeeld, het eerste exemplaar was een gedichtenbundel van de 19e-eeuwse schrijver Hendrik Tollens. Ook heeft men een exemplaar van Das Kapital van Karl Marx, uit 1908. Aanschaf van nieuwe titels voor de bibliotheek gebeurt zorgvuldig. Een leescomité van 24 personen beoordeelt de maandelijks door boekhandel Douwes aangeleverde Nederlandse, Duitse, Engelse en Franse titels. In principe worden de werken in de oorspronkelijke taal gekocht. Alle kritieken worden bewaard. Zo kwamen Gerard Reve en Jan Wolkers destijds

Gerda Aalders in haar bibliotheek (foto Jan Bron Dik)

eerst niet door het panel. “Ze vonden hun boeken in eerste instantie gewoon bah.” Anderen keurden de boeken later toch goed. Ook kiest het leescomité uit de goedgekeurde aanschaf iedere maand een of meer ‘aanraders’. De boeken in het leesmuseum staan niet op alfabetische volgorde, maar op datum van aanschaf. Zo hoeft de inrichting van de boekenkasten niet steeds opnieuw te worden bijgewerkt, maar kan men in de laatste kast direct terecht bij de nieuwste boeken. Het totale bestand is inmiddels volledig gedigitaliseerd.

Opbloei

Dankzij een verjonging van het bestuur en in hun kielzog ook aanwas van nieuwe leden, bloeide de vereniging eind jaren '80 weer op. Bovendien kreeg het leesmuseum aandacht in de media, vooral rond het 100-jarig bestaan. Omdat anno 2024 veel hoogopgeleide vrouwen een baan hebben en lezen sowieso onder druk staat, doet het leesmuseum tegenwoordig extra moeite om naar buiten te treden en bekendheid te verwerven. Vorig jaar opende men de deuren op Open Monumentendag en trok meer dan 400 bezoekers. Nieuwsgierige buurtbewoners keken hun ogen uit, sommigen dachten dat er een geheim genootschap huisde. Het Walking Dinner voor de eigen Archipelbuurt start er sinds een paar jaar met de welkomstborrel. Daarnaast organiseert men voor iedereen toegankelijke lezingen op zondag, entree € 12,50 plus een borrel na afloop, en op aanvraag rondleidingen voor € 5,-. Lidmaatschap kost € 50,- per jaar. “Als je slechts twee boeken in de winkel koopt, heb je dat er al uit.”

“Wat ons onderscheidt van een openbare bibliotheek? Mooie en interessante boeken uitzoeken voor onze leden. Als vrijwilligers, die we zijn en hier veel praktisch werk doen, er met elkaar gezellige en inhoudelijke gesprekken over voeren. En, mede door de informele sfeer, ook met onze leden. Verder is uniek dat je hier zelden vergeefs zoekt naar een boek dat ooit indruk maakte en dat je graag wilt herlezen. En dat is mogelijk in het Frans, Duits, Engels en Nederlands.”

Jan Bron Dik, interview

ONTWIKKELING VAN DE HAAGSE STROOMVOORZIENING

DEEL 3, DEN HAAG AAN DE STADSVERWARMING

In dit derde artikel over de Haagse stroomvoorziening staat de doelmatigheid van de Haagse Electriciteitsfabriek en de aanleg van de stadsverwarming centraal.

De Haagse Electriciteitsfabriek viert in 1956 zijn 50-jarig bestaan. Het GEB heeft in die periode heel Den Haag aangesloten op het stroomnet en ieder jaar winst gemaakt voor de gemeente. De directeur van het GEB, Ir. J.H. Bakker, is met het personeel trots op deze prestatie maar vindt de Haagse centrale nog weinig doelmatig. Hij beschrijft dat in een reisverhaal: wat gebeurt er met 1.000 calorieën, verpakt in steenkool, die bij de centrale aankomen? Het verbranden van kolen wordt maar voor de helft nuttig omgezet. De rest komt vrij als warmte. Het rendement van de centrale is 25%. Er verdwijnen niet minder dan 567 eenheden, die eindigen als restwarmte in het Verversingskanaal. Zaak om in de komende 50 jaar deze 'massamoord' te voorkomen. Maar eerst moet Den Haag de netspanning verhogen.

Ook Den Haag 220 Volt

Den Haag koos bij huisaansluitingen voor een spanning van 120 Volt. Veel stroombedrijven kozen voor de voordelige en hogere spanning van 220 Volt. Directeur Singels van het GEB vond dat "een aanraking met 220 Volt ernstige gevolgen voor leven of gezondheid kunnen hebben." Het gemeentebestuur volgde Singels in de keuze voor de duurdere, maar veiliger spanning van 120 Volt. Die eigen Haagse keuze bleek niet vol te houden. In 1955 besluit de raad de spanning te verhogen naar 220 Volt, de nieuwe standaardspanning. De Haagse stroomvoorziening gaat op de schop en betekent het einde van de ijzeren transformatiezuilen, de bekende peperbussen.

Vanaf 1956 verschijnen in de Haagse straten GEB-bussen met het opschrift 'Ook Den Haag 220 Volt'. Mobiele werkplaatsen gaan alle Haagse woningen langs om de netspanning te verhogen. In totaal worden op kosten van het GEB 186.800 installaties omgezet, 1,4 miljoen elektrische apparaten voor nieuwe spanning geschikt gemaakt en 4 miljoen lampen verwisseld. Een enorme klus die 10 jaar duurt en begint in de nieuwe wijken in Den Haag Zuid-West. Eind 1957 zijn hier per woning 17 gloeilampen en 5,4 elektrische apparaten aanwezig. Wasmachines komen nog maar in 23 van de 100 gezinnen voor. Het bezit van een koelkast is een uitzondering. De net begonnen televisie ontbreekt nog in de statistieken.

GEB-bussen in Den Haag met het opschrift 'Ook Den Haag 220 Volt', 1956 (foto Het licht zal nooit uitgaan. 100 jaar Centrale Den Haag)

Het overzicht geeft een aardig beeld van het welvaartsniveau in een gemiddeld Haags huishouden.

Van stadsgas naar aardgas

De ontdekking van de enorme aardgasbel in de provincie Groningen zorgt ervoor dat ons land, in hoog tempo, overschakelt van steenkool naar aardgas. In Den Haag sluit de gasfabriek Binckhorst, waar stadsgas geproduceerd wordt. Het gemeentebestuur besluit het Gemeentelijk Gasbedrijf en het Gemeentelijk Electriciteitsbedrijf samen te voegen als Gemeentelijk Energiebedrijf (GE).

Den Haag krijgt stadsverwarming en tijdelijk stookolie

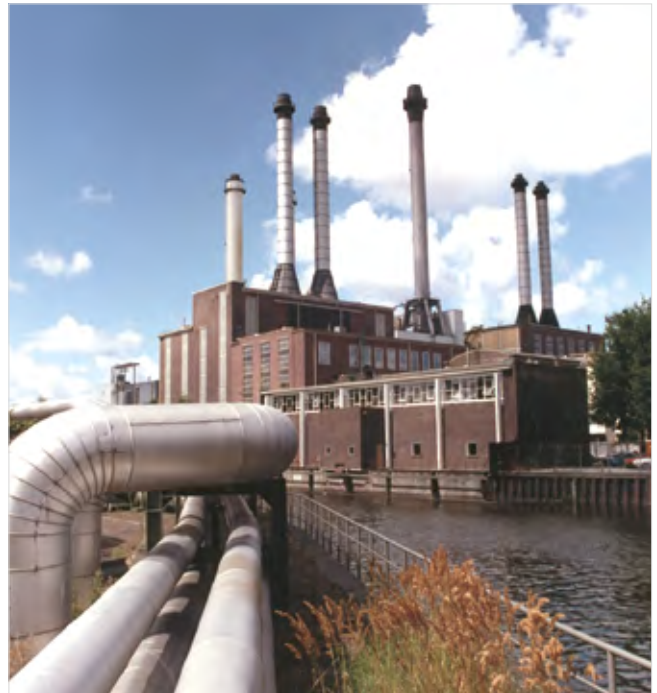
De olieproducerende landen (OPEC) verhogen in 1972 de olieprijs fors en Nederland krijgt te maken met hoge olie- en gasprijzen. Het besparen van energie krijgt prioriteit. Stadsverwarming, waarmee veel aardgas bespaard wordt, komt in beeld. Het GE, dat al restwarmte benut voor het verwarmen van de eigen gebouwen, wil warmtelevering uitbreiden naar het dichtbijgelegen Westeinde ziekenhuis en woningen in Kortenbos.

De gemeenteraad gaat in 1975 akkoord met de aanleg van het stadverwarmingsnet. In 1977 volgt uitbreiding naar de nieuwbouwwijk Bezuidenhout-West en het stadscentrum. De rijksoverheid steunt het Haagse plan en de meeste rijksgebouwen die in het centrum van Den Haag liggen gaan over

op stadsverwarming. Ook paleis Noordeinde, maar niet paleis Huis ten Bosch dat te ver weg ligt. Landelijk wordt ingezet op minder inzet van aardgas en een brandstof mix van 1/3 kern-energie, 1/3 kolen en olie en 1/3 aardgas. Staatsbedrijf Gasunie meldt daarom de gemeente Den Haag dat de levering van aardgas voor de Haagse centrale niet kan worden gegarandeerd. Het stadsbestuur legt zich erbij neer. Bij de centrale komen tanks voor stookolie, aangevoerd met tankwagens. Op koude dagen krijgt de stad te maken met tientallen tankwagens. Vergeleken met aardgas zorgt stookolie voor meer verkeer, meer CO₂-uitstoot en meer luchtvervuiling. Het gebruik van stookolie stopt na vijf jaar. In 1983 neemt Den Haag een moderne STEG (SToom En Gas)installatie in gebruik. De nieuwe STEG draait op Rolls Royce turbines, dezelfde turbines die worden gebruikt voor moderne straalvliegtuigen. Met het benutten van restwarmte bereikt de centrale een energierendement van 74%!

De Haagse stadsverwarming als nutsvoorziening

De aanleg van de stadsverwarming, met twee ondergrondse leidingen (aanvoer en retour), is een forse gemeentelijke investering. Die investering zou zich op lange termijn met een bescheiden nutsrendement kunnen terugverdienen. Om dat mogelijk te maken sluit de gemeente met het Rijk een achtergestelde lening voor 25 jaar. Mocht de stadverwarming in 2010 nog niet winstgevend zijn, dan wordt de lening kwijtgescholden. Meer daarover in mijn afsluitende vierde artikel.

*Leidingen en schoorsteenpijpen van de stadsverwarming
(foto Haags Gemeentearchief)*

Louis Kannevorff is econoom en was van 1994-2001 als energiedeskundige werkzaam bij het Gemeentelijk Energiebedrijf van Den Haag en Eneco. Samen met Casper Postmaa schreef hij in 2008 het boek *Het licht zal nooit uitgaan. 100 jaar Centrale Den Haag*.

Wij zoeken voor Ons Den Haag

EEN ENTHOUSIAST REDACTIELID

Ons Den Haag verschijnt ieder kwartaal en bevat bijdragen en informatie voor de leden van de Vereniging Vrienden van Den Haag. De redactie draagt zorg voor de inhoud en totstandkoming van het blad.

Wat bieden wij?

- Een gezellige sfeer waarin we gezamenlijk nadenken over de invulling van het blad.
- De mogelijkheid voor eigen inbreng als u van schrijven houdt.
- De kans om Den Haag nog beter te leren kennen en contacten met andere leden te leggen.

Wat verwachten wij?

- Dat u belangstelling hebt voor het wel en wee van Den Haag, lid bent van de Vrienden en het doel van de Vereniging deelt.
- Dat u deelneemt aan de redactievergaderingen.
- Dat u meewerkt aan de totstandkoming van de verschillende nummers van Ons Den Haag, en daarbij ook de drukproeven helpt te corrigeren.
- Dat u bereid bent af en toe een artikel te schrijven voor het blad.

Ervaring met redactiewerk is welkom, maar geen vereiste.

Wij hopen dat uw interesse is gewekt en maken graag kennis met u!

U kunt contact met ons opnemen via: redactie@vriendenvandenhaag.nl

STOERE BINCKPLEKKEN

EEN FIETSTOCHT DOOR DE BINCKHORST

Hebt u de Vriendenwandeling en -fietstocht door het CID al gemaakt? Zo niet, er zijn nog gidsjes te krijgen in de webwinkel op de website van de Vrienden. Zo ja, dan kunt u vanaf het Trekvlieplein ook een rondje Binckhorst doen, zoals ik deed, en waarover ik graag iets vertel.

Op 14 mei fietste ik vandaar rechtsaf de Binckhorstlaan op en stak vlak voor de stoplichten over naar de Mercuriusweg aan mijn rechterhand. Mijn eerste stop was de Jero papierwarenfabriek aan de Komeetweg, een familiebedrijf uit 1930. Gastvrij nodigde vader Urbano Bruti mij uit om te zien hoe zijn dochter achter een van de machines goudkleurige kartonnen fruitschalen maakt. Urbano begon er mee op zijn 21^e en nu, op zijn 83^e, werkt hij nog altijd het hele jaar, zeven dagen per week. Bij een plots luid gedreun grapte hij: en dat lawaai is mijn vrouw! De Bruti's zijn bij de Vrienden geen onbekende, want zoon Sandro is met zuslief eigenaar van etablissement Casa Bruti aan de Harstenhoekweg op Scheveningen. Daar organiseert Sandro besloten diners die ook bij de Vrienden befaamd zijn, net als de muziekmiddagen en -avonden van zijn stichting Dramtune, vernoemd naar 'Pour me a good dram', oftewel een hartversterking van (hier Ierse) whisky. Ik nam afscheid bij Jero en fietste verder naar begraafplaats

St. Barbara aan de Vestaweg. Over deze groene oase heeft Elsbeth van Hylckama in het vorige nummer van Ons Den Haag geschreven. Het groen staat er prachtig bij. Overal bloeiende bomen, struiken en perkplanten, waar insecten en vogels dankbaar gebruik van maken. Ik maakte er kennis met de voorman van de vijf man sterke buitenploeg die zes dagen in de week zorgt dat alles goed wordt onderhouden. Wie wil kan ook om een rondleiding vragen. Zo had hij net een dochter op bezoek die wilde kijken waar straks haar vaders uitvaart zal zijn. Maar er komen ook veel bezoekers om gewoon te wandelen en even op een van de vele banken te zitten en te genieten van de rust en de natuur. Omdat de stadsnatuur steeds belangrijker is voor de biodiversiteit wordt er niet meer met gif gespoten, terughoudend gesnoeid en het bladafval na compostering op de bodem teruggebracht. Er zijn al ransuilen signaleerd.

Mijn fietstocht door de Binckhorst was natuurlijk niet compleet zonder een kijkje bij kasteel De Binckhorst. Daar zag ik wat de Vrienden al eerder vreesden: doordat de vrije hand is gegeven aan projectontwikkelaars, is dit rijksmonument uit de 17^e eeuw, oorspronkelijk uit begin 14^e eeuw, inderdaad als een 'dwerg tussen reuzen' weggestopt.

Vader Urbano Bruti bij familiebedrijf JERO Papierwaren

Dorstig geworden vervolgde ik mijn weg naar de Haagse bierbrouwerij Kompaan, met aan het water ernaast de proeverij De Thuishaven. Helaas voor mij praktiseert ook de bediening het eigen motto 'speciaal voor levensgenieters', want de bar is op maandag en dinsdag dicht. Gelukkig trof ik de markteer van het bedrijf, die druk bezig was nieuwe foto's van hun producten te maken. Van hem kreeg ik een glas koud Haags duinwater. Hij vertelde mij hoe twee schoolvrienden, Jasper en Jeroen, met brouwen begonnen op de overloop bij een van hen thuis. Vandaar de naam van hun brouwerij, waar ze na twee jaar experimenteren hun eerste bier maakten. Ook hoorde ik dat er binnenkort een boot gaat varen tussen hun café De Binnenhaven aan de Torenstraat in het centrum en hun café en brouwerij aan de Saturnusstraat, midden in de Binckhorst. Leuk voor een toekomstige Vriendenexcursie.

Vanaf de brouwerij fietste ik langs het water terug naar de Melkwegstraat, op weg naar het grote terrein van de voormalige Caballero sigarettenfabriek. Daar zijn nu allerlei hippe bedrijven gevestigd, zoals een modellenbureau. Ik sprak met

Zoekplaatje: kasteel De Binckhorst, dwerg tussen reuzen

de jonge vrouwelijke eigenaar en dito fotograaf. Zij vertelden mij dat ze eerder in het bedrijfsverzamelgebouw Lab 55 bij de Verheeskade zaten. Maar ze waren naar de Binckhorst

verhuisd, onder andere vanwege de inspiratie die uitgaat van de creativiteit van de omgeving. Die creativiteit bleek ook uit een reuzenhoge houten high tea tafel vlak voor het gebouw De Besturing, een bedrijfsverzamelgebouw voor kunstenaars. Net op dat moment kwam een in steen en hout werkende beeldhouwer naar buiten. Hij vertelde mij dat de tafel een sociale sculptuur is van de Rotterdamse kunstenaar Daan den Houster en als doel heeft het alledaagse vanuit een nieuw perspectief te ervaren. Hij en zijn collega's zitten regelmatig te lunchen aan deze tafel.

Ik besloot mijn fietstocht langs deze bijzondere Binckplekken in café Loetje. Dat ligt verstopt aan de achterkant van het Caballeroterrein, en is ondanks de slagbomen overdag per fiets vrij toegankelijk. Genietend van het uitzicht op oude en nieuwe boten op het terras aan het water bekroonde ik daar mijn feestelijke fietstocht met een feestelijke lunch. Wie deze of alle 23 Binckplekken met een bijzondere erfgoedhistorie wil bezoeken, kan via de website van I'm Binck (imbinck.nl) een app op de mobiele telefoon zetten voor de tocht.

Christine Sijbesma, tekst en foto's

Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen

stadsbeeldenstadsgroen@vriendenvandenhaag.nl

- advertenties -

Notariskantoor Post

Den Haag

Het kantoor voor alle werkzaamheden op notarieel gebied,
ook voor estateplanning.

Bezoek aan huis mogelijk

www.notariskantoorpost.nl

Statenplein 19
2582 EZ Den Haag
tel. 070 346 97 06
notaris@notariskantoorpost.nl

ART NOUVEAU TRAVEL
Op reis met Julia

Langs de grenzen van Europa met kleine gezelschappen

BALTISCHE LANDEN: Estland / Letland / Litouwen
BALKAN: Albanië / Montenegro / Bosnië en Herzegovina
CENTRAAL AZIE: Oezbekistan
KAUKASUS: Georgië / Armenië

Minimum aantal deelnemers 8, maximum 16.

- Op reis met Julia: uw reisorganisator én uw reisleader
- Culturele reizen met rustig reistempo en vrije tijd
- Verblijf: sfeervolle boetiekhotels in stadscentra
- Vervoer: eigen minibus gedurende de hele reis
- Cuisine: volkskeuken, wijnproeverijen, fine dining
- Muziek: verrijking van de reis van volks tot klassiek
- Geen verrassingskosten: entrees en excursies inbegrepen
- Reizen op maat: verenigingen, vriendengroepen, bedrijven

MEER WETEN? 06 - 27 48 37 00
info@artnouveautravel.nl www.artnouveautravel.nl

Het gedenkteken voor H.C. Dresselhuijs aan de Carnegielaan, met op de achtergrond zijn ideaal: het Vredespaleis (foto Esther Langendam)

GEDENKTEKEN VOOR H.C. DRESSELHUIJS

In de omgeving van het Vredespaleis zijn nogal wat namen en tekens te vinden die ons herinneren aan mensen die zich in het verleden hebben ingezet voor het vredesideaal. Het ideaal dat begin 20^e eeuw leidde tot de oprichting van de Volkenbond en de bouw van het Internationaal Gerechtshof annex Permanent Hof van Arbitrage, het Vredespaleis.

Zo is er aan de Carnegielaan, tegenover de Rustenburgweg, het gedenkteken voor Hendrik Coenraad Dresselhuijs (1870-1926). Het gedenkteken staat tamelijk indrukwekkend in het groen, voor het hoge hek rond de tuin van het Vredespaleis. De laan zelf is vernoemd naar Andrew Carnegie, de staalmagnaat en weldoener, die begin 20^e eeuw de bouw van het Vredespaleis bekostigde. Wie was H.C. Dresselhuijs?

Hendrik Coenraad Dresselhuijs, jurist en politicus, was een groot voorstander van het vreedzaam bijleggen van internationale conflicten en een warm pleitbezorger van de Volkenbond, de voorloper van de Verenigde Naties. Hij was de eerste voorzitter van de liberale staatspartij, de Vrijheidsbond (later opgegaan in de VVD), en een belangrijk man in het maatschappelijk middenveld in de jaren 1900-1925. Zo was hij ook voorzitter van de Anti-Oorlogsraad, van de Tuinbouwraad en van tal van staatscommissies. In 1931, vijf jaar na zijn overlijden, werd het gedenkteken voor hem opgericht. Het werd vervaardigd door beeldhouwer Arend Odé, ook bekend van zijn beelddecoratie voor de voorgevel van het Vredespaleis.

Odé hing de academische principes van de 19e eeuw aan en werkte in een weinig experimentele, maar vakkundige tradi-

tionele trant. Zijn werk is echter niet als ouderwets te bestempelen. Het gedenkteken is van natuursteen, symmetrisch en strak van opbouw. Het goedgelijkende bronzen portretmedaillon en de gestileerde vormgeving van de twee vrouwenfiguren met gedichten, zijn kenmerkend voor de jaren '30. Ook de sterke relatie tussen woord en beeld is karakteristiek voor die tijd. Zo draagt de rechterfiguur gebroken ketenen als symbool van vrijheid, die centraal staat in het bijbehorende gedicht. De figuur links heeft een palmtak in de hand, het symbool van vrede, het thema van het gedicht ernaast. Het valt niet te ontkennen dat de strekking van de tekst op het gedenkteken van alle tijden is, ook brandend actueel in onze tijd.

“Vrede brengen, wapenvrede of arbeidsvrede, betekent verzoenen, opbouwen, van zichzelf geven: alleen uit vrede wordt het goede geboren.”

“Vrijheid is de natuurlijke sfeer van geestelijk en economisch leven: vrijheid begrensd door verantwoordelijkheid en recht.”

Niet onvermeld kan blijven dat H.C. Dresselhuijs de oom was van de gevierde actrice Mary Dresselhuys (1907-2004), die in een lange carrière ruim 150 rollen speelde op toneel, in films en voor de televisie. Ook is er een verre familierelatie met Cisca Dresselhuys (1943), voorvechter van de vrouwenemancipatie en hoofdredacteur van maandblad Opzij.

Jan Nicolai

Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen
stadsbeeldenstadsgroen@vriendenvandenhaag.nl

TITUS MEEUWS

In zijn atelier in de oude binnenstad, op zolder tussen de hanebalken, wordt de blik meteen getrokken naar een stemmig stadsgezicht, een aquarel. Over sierlijk smeedwerk van een brugleuning kijkt men een straat in, contouren van bebouwing, tegen de wolkenlucht zetten dakkapellen zich scherp af ... Een dromerig kijkspel. Het is een blik in de Weimarstraat, vanaf de Suezkade.

Titus Meeuws (1976) vertelt hoe hij als Limburgse jongen, aangekomen op de academie, meteen werd gegrepen door het Haagse licht. Dat komt door de zee, een enorme spiegel en de lucht vol met zoutkristallen, waarin talloze malen het licht wordt gereflecteerd.

Dat licht wilde hij vangen en hij begon buiten te schilderen. Daardoor kreeg zijn werk impressionistische trekken. "Niet omdat dat mijn bijzondere voorkeur heeft, het komt vanzelf. Doordat ik net zo snel wil schilderen als mijn blik gaat, blijven allerlei details vanzelf onbelangrijk. Impressionisme is voor mij een pure manier van zien."

Die beleving werd nog sterker toen hij experimenteerde met aquarelleren: "Vanaf de eerste plas op papier was het of ik ontwaakte. Watervarfloeit uit, het wordt anders van vorm, de kleur verandert als het droogt. Het is als koken, alles draait om timing. Ik ben ook dol op koken."

Hij schildert veel in beschermd stadsgezicht. "Ik ben niet conservatief of sentimenteel. Nieuwbouw kan heel mooi zijn, maar ik zal het niet gauw schilderen. In de oudere Haagse straten heerst een aangename natuurlijke variatie. Dat lijkt toevallig te zijn ontstaan. Bij nieuwbouw zie je dat het is bedacht op de tekentafel. Geschilderde afbeeldingen van

De Posthoorn op het Korte Voorhout, aquarel 50 x 70 cm

Op atelierbezoek bij Titus Meeuws, schilder van Haagse stadsgezichten

nieuwe gebouwen krijgen gauw iets van een glad schaalmodel, men ziet niet dat er met materie is gezwoged."

"Bij het schilderen op straat werd ik wel aangesproken door mensen die zeiden: 'Jammer dat je vanuit een verkeerde hoek hebt geschilderd. Ons huis staat er net niet op.' Zo ontstond *Portret van mijn huis*, in opdracht. Dat is een leuke manier van werken. Zie ik een huis of straat voor het eerst, dan kijk ik naar licht, compositie, hoe ik het zou willen. Maar een opdrachtgever wil het vaak anders: 'Dat deel van de tuin waar mijn oma altijd zat, moet er zeker op, of die erker.' Die wensen doen een beroep op mijn creativiteit en dan wordt het een schilderij zoals ik nooit had kunnen bedenken. Dan word ik zelf verrast!"

Google *Portret van mijn huis* of Titus Meeuws en u vindt veel mooie stadsgezichten.

Rupert van Heijningen

RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK EN RAAD VAN STATE

TWEE GEBOUWEN VAN NATIONAAL RECHT IN DEN HAAG

Den Haag is er mede door Boutros-Ghali, oud-secretaris generaal van de VN, die nauw betrokken was bij The Hague Academy of International Law, in geslaagd om 'Stad van Vrede en Recht' te worden. Daarbij denken wij al gauw aan internationale instellingen zoals het Vredespaleis, het Internationaal Strafhof en Europol. Maar er zijn ook belangrijke nationale rechtsinstellingen in de stad: de Hoge Raad, de Raad voor de Rechtspraak en de Raad van State. Aan de twee laatstgenoemde brachten de Vrienden een bezoek.

Raad voor de Rechtspraak

Op 10 april en 3 mei zijn wij met veertig Vrienden naar de Raad voor de Rechtspraak aan de Kneuterdijk 1 geweest. Deze raad is in 2002 in het leven geroepen als buffer tussen politiek en rechters, om de onafhankelijkheid van de rechtspraak te verzekeren. Directeur Olav Welling, die de historie en architectuur van het gebouw goed kent, leidde ons door het gebouw en naar plekken waar je normaal gesproken niet gauw komt. Na ontvangst in de statige hal, waar je je

*Vergaderzaal Raad voor de Rechtspraak
(foto Vera van de Berg)*

een eeuw terug waant, kregen we een korte presentatie. Met historische beelden over behoud en aantasting van de architectonische kenmerken na de diverse verbouwingen en renovaties. Speciaal voor het bezoek hadden Olav Welling en zijn collega Rick een banier opgehangen met een gedicht van Anton Korteweg: 'Met Hermance voor de Hofvijver', opgedragen aan de oprichter van de Vrienden, dat deel uitmaakte van een set van twaalf, aangeschaft uit het kunstbudget van de renovatie.

Voormalig bankgebouw

Het gebouw uit 1924 werd gebouwd voor de Nederlandsche Handel-Maatschappij. Deze onderneming was in 1824 opgericht op initiatief van koning Willem I om de handel te bevorderen, vooral met Nederlands-Indië. In 1964 werd de naam omgedoopt tot ABN en in 1991 tot ABN-AMRO. Op dezelfde plek stond eeuwen geleden de burcht van de graven van Egmond en heel veel later was het de locatie van café Royal, ongeveer tot 1918. Het gebouw uit 1924 is karakteristiek voor de neorenaissance-stijl van het architectenbureau van Nieuwkerken. Dit bureau heeft in Den Haag meer van dergelijke gebouwen neergezet, zoals het Shell-gebouw aan de Carel van Bylandtlaan, de voormalige huishoudschool (later ook politiebureau) op de hoek van Suezkade en Laan van Meerdervoort, en de huizen in de Archipelbuurt aan het Prinsevinckenpark en de vlakbij gelegen Kerkhoflaan. Ook het Tropen-instituut in Amsterdam is door dit bureau ontworpen. Er is vaak discussie geweest over de stijl waarin Van Nieuwkerken bouwde. Met vond het te historiserend. Ook dit gebouw werd afgekeurd door de schoonheidscommissie, maar de gemeenteraad gaf groen licht en zo kwam het er toch. In de jaren '90 is het een rijksmonument geworden. Het gebouw was uiterst modern voor zijn tijd, omdat het een betonnen casco van vloer tot dak had en een geavanceerd ventilatiesysteem.

Kluisdeuren behouden

De Rijksgebouwendienst gaf in 2001 opdracht aan Marc van Roosmalen om er een eigentijds kantoor van te maken, zonder al te veel in te grijpen in de monumentale onderdelen. Wij waren onder de indruk van het souterrain waar de kluisen zich destijds bevonden. De kluisdeuren zijn er nog en de ruimte is omgebouwd tot vergaderzaal. Die heeft deels een glazen plafond, waardoor je van boven, vanuit het atrium, de vergadelaars kunt volgen. Vanuit de vergaderzaal is door de

Kluisdeur (foto Elly van der Wansem)

oude kluiswand van gewapend beton (een meter dik!) een doorgang uitgeboord. Spectaculair. Mooi om te zien is dat het vloerkleed, gelegd vanwege de akoestiek, dezelfde kleuren en patronen als de oorspronkelijke tegels heeft en je dus geen overgang tussen tapijt en tegels ziet. Waar je ook geen overgang ziet is de marmeren bekleding van de pilaren op de begane grond, waar de loketten waren toen hier nog een

Herentoilet in een voormalig couponhokje

bank was gevestigd. Bij het weghalen ontbraken er stukken marmer van de pilaren; die zijn vervolgens vakkundig met gemarmerd hout bekleed en je ziet er niets meer van. We zien 1.400 kluisjes (vroeger waren het er meer), waar de klanten de coupons van hun beleggingen bewaarden: indrukwekkende wanden uit een ver verleden. Ook hier vernuftige oplossingen voor de langwerpige kamertjes, de zogenaamde couponhokjes, waar de klant ongezien en ongestoord zijn coupons ging knippen. Nu, nog helemaal intact, in gebruik als herentoiletten.

Raad van State

Op 7 mei bezochten we met vijfendertig Vrienden de Raad van State, in de bocht van de Kneuterdijk. De woordvoerder van de afdeling communicatie, de enthousiaste en humoristisch aangelegde Pieter-Bas Beekman, leidde ons rond. De Raad van State adviseert de regering en het parlement over nieuwe wetgeving en is de hoogste bestuursrechter van het land. Karel V stelde in 1531 de Raad van State in als adviesorgaan voor zijn zus, Maria van Hongarije, die toen landvoogd van de Nederlanden was. Die adviserende rol heeft de Raad nog steeds. De regering hoeft de adviezen niet op te volgen, maar dat betekent niet dat de Raad onmachtig is. Want het komt nogal eens voor dat parlementariërs de regering kritische passages uit de adviezen onder de neus duwen. De taken en werkwijze van de Raad zijn vastgelegd in de grondwet en in de wet op de Raad van State. De Raad kent twee afdelingen: de afdeling Advisering en de afdeling Bestuursrechtspraak. Aruba, Curaçao en Sint Maarten hebben elk een staatsraad aangewezen die bij koninkrijkszaken deelneemt aan de adviserende taak van de Raad. Koning Willem-Alexander is voorzitter van de Raad van State, maar als prinses Amalia dertig is, wordt zij het. De dagelijkse leiding ligt bij de vice-president, op dit moment is dat mr. Thom de Graaf. Leden van het Koninklijk Huis die zitting hebben in de Raad van State mogen aan de beraadslagingen in de Raad en in de afdeling Advisering deelnemen, maar hebben geen stemrecht.

Bestuursrechtspraak

Om een idee te krijgen hoe het toegaat in de dagelijks praktijk van de zittingen, hebben we plaats genomen in zittingszaal 2 (er zijn er 8). De figuratieve muurbekleding van de zittingszaal refereert aan het bloemenbehang van Anna Paulowna. Het motief komt ook elders in het gebouw terug. Hier zaten de Vrienden enkele jaren geleden om niet gewenste bebouwing naast de Scheveningse vuurtoren tegen te houden. Maar de procedure bleek kort daarvoor te zijn doorlopen door het Haagse college van wethouders en de gemeenteraad was met de bouw akkoord gegaan.

Iedere dag zijn er meerdere rechtszaken. In het bestuursrecht gaat het om zaken tussen burger en overheid of tussen overheden. Vaak betreft het ruimtelijke plannen, soms draaft

Figuratief wandmotief in de zittingszaal van de Raad van State refereert aan het bloemenbehang van Anna Paulowna (foto Elly van der Wansem)

een journalist op die informatie eist van een bepaald bestuursorgaan, maar heel frequent zijn de vreemdelingenzaken: 6.500 van 10.000 zittingen per jaar gaan daarover. Maar ook kleine zaken zijn aan de orde, die wel eens gek-scherend: rijdende rechter-zaken worden genoemd, want het kan ook wel eens gaan over de plaatsing van een schutting. Alle zittingen zijn openbaar, elk moment mag je het gebouw binnenlopen, je melden bij de receptie en dan doorlopen naar de rechtszaal.

Het gebouw

Het paleisje, in Lodewijk XIV-stijl, werd 300 jaar geleden gebouwd door Daniël Marot voor de adellijke familie Van Wasse-naer Obdam. Koning Willem I kocht het in 1816 voor zijn zoon

Willem II, die net was getrouwd met Anna Paulowna. Uiter-aard volgde eerst een grondige verbouwing, onder leiding van architect Jan de Greef. In het gebouw werden naar de smaak van die tijd verschillende neoclassicistische elementen aan-gebracht in de empire-stijl, zoals zuilen en friezen. Ook werd het paleis uitgebreid met een neoclassicistische balzaal, met daarin rijen zuilen van massief wit marmer en arabesken te-gen het plafond. Achter de Balzaal kwam de Gotische zaal. Willem II had veel ruimte nodig voor alle schilderijen die hij bezat. Want na het onafhankelijk worden van België moest hij zijn paleis in Brussel ontruimen. Zijn inboedel ging mee naar Nederland, waaronder een grote schilderijencollectie met werk van onder anderen Michelangelo, Titiaan, Rubens en Rembrandt. Helaas had Willem II echter grote schulden en is na zijn dood in 1849 geprobeerd de schilderijen te verkopen. Het plakkaat met de aankondiging van de veiling hangt nog in de Gotische zaal, maar het bracht vreemd genoeg niets op. Daarom gingen de schilderijen naar de relaties van Anna Pau-low-na in Rusland, die als geldschietters hadden opgetreden. Nu hangen ze in de Hermitage in Sint Petersburg.

Tijdens WO II werd het gebouw gevorderd door de bezetter. Na de oorlog vonden in de Balzaal bijna 4.000 strafprocessen plaats, waaronder tegen Anton Mussert, Max Blokzijl en jo-den-hater Kees Kaptein, die allen in de Balzaal de doodstraf tegen zich hoorden uitspreken. In de Gotische zaal worden nu elke woensdag gratis lunchconcerten gehouden. Daar staat ook het orgel uit 1841, van de Utrechtse orgelbouwer Jonathan Bätz, zij het niet op de oorspronkelijke plek. Achter het paleisje ligt een in Franse stijl ingerichte tuin, op één na gevuld met beelden van Eric Claus, de man die ook de beel-den van de voorzitters van de Raad van State in de galerij aan de Parkstraat heeft gemaakt. Op de buitenmuren rond-om de tuin hangen zeven stellingen van Spinoza.

Veronica van Berkel en Frank Hendriks

Werkgroep Activiteiten

excursies@vriendenvandenhaag.nl

Met Hermance voor de Hofvijver

Van water dat werkt, je weet het, Hermance,
dat nooit zich gelijk, zich altijd vernieuwt, van
dat water hou ik. Dit even streng als duffe vlak
waar we voor staan, dat is niet eens een vijver –
die is losbandig, rond. Zelfs een gracht,
want die is sierlijk, smal, lantaarns aan elke kant,
en bruggen over zich. Te breed, te kort, te strak.

En wat het redt, Hermance, is niet het eiland,
dat als een vijver in het harde vierkant ligt
en al die hoekigheid nog wat verzacht,
maar dat is zij, Het meisje met de parel,
links in de hoek, vlak naast dat torentje.

van wie de blik is als een open hand
die zacht en genadeloos al wat valt opvangt.

Anton Korteweg, 2001

Excursies niet langer in Ons Den Haag

Nu Ons Den Haag eenmaal per kwartaal verschijnt is het niet langer mogelijk een volledig overzicht van alle excursies die de werkgroep Activiteiten organiseert in het blad aan te kondigen.

Wij raden u daarom aan geregeld op onze website www.vriendenvandenhaag.nl te kijken of er voor u een aantrekkelijke excursie op het programma staat. Daarnaast houden wij u vanzelfsprekend op de hoogte van het aanbod door middel van Nieuwsbrieven en Vriendenmails.

Werkgroep Activiteiten

MONUMENTALE HEMSTERHUISBRUG IN ERE HERSTELD

Op 14 mei opende wethouder Barker feestelijk de Hemsterhuisstraatbrug, de draaibrug aan de Noordwal, die de Zeeheldenbuurt verbindt met Kortenbos. Een spectaculaire opknapbeurt, waarbij de rijksmonumentale brug uit 1885 weer draaiend is gemaakt en de benodigde apparatuur is ondergebracht in het herbouwde brugwachtershuisje. Een verrijking van het stadsschoon, die haar oorsprong had in de zoektocht van gemeente en hoogheemraadschap naar betere doorstroombmogelijkheden in de Noord-Westsingelgracht.

Aanvankelijk wilde de gemeente het landhoofd waarop de brugspil staat in het geheel slopen voor een bredere doorstromingsopening en de rest van het brugdek op paaltjes zetten, zodat schepen er makkelijker onderdoor kunnen varen. Bewoners van Kortenbos en het Zeeheldenkwartier wezen op de monumentstatus en de fraaie constructie.

SOS Den Haag maakte daarom een brochure over de geschiedenis van de brug, de werking van het mechanisme en over de makers van de Haagse Pletterij Enthoven. In de brochure werd een warm pleidooi gehouden om hier weer een levende plek van te maken tussen de Noordwal en de Veenkade. Een plek met aanlegmogelijkheden naast de bibliotheekbrug en met doorstroombmogelijkheden onder een te herbouwen 'tafel', waarop de oorspronkelijke spil is teruggebouwd. Met ondersteuning van onze Vereniging, buurtorganisaties, de Stichting Industrieel Erfgoed Den Haag (SHIE), rondvaartbedrijven en de stichting Haags Joods Erfgoed werd dit woest aantrekkelijke voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd. Want dat is de brug ook: joods erfgoed. De IJzergieterij Enthoven, vroeger gelegen aan de huidige Pletterijkade en ooit een van de grootste bedrijven van de stad, leverde de brug. Enthoven was een joodse firma. De fabriek maakte ook de overkapping van Hollands Spoor en de oude Pier op Scheveningen.

De raad bleek ontvankelijk en maakte budget vrij. Betrokken burgers, ambtenaren van stadsbeheer en een ingenieursbureau werkten vervolgens in voorbeeldige sfeer samen bij de totstandkoming van ontwerp, voorbereiding van de engineering en inpassing aan de huidige kades.

Tegenvallers waren er natuurlijk ook: door andere werkzaamheden in de omgeving liep de uitvoering uit en de

*Peter Drijver (l.), naast hem Koos Havelaar (SHIE)
en staand op de brug Chris Schram (Willemsvaart)
(foto Frank Jansen)*

enorme gietijzeren 'spin' waarop het brugdek rust, bleek bij demontage gebroken. Die 'spin' kon in Spanje gelukkig identiek worden nagegoten. En ook moest er een heel nieuwe elektrische aandrijving en beveiligingsinstallatie worden bedacht en geïnstalleerd.

De gemeente heeft een schitterend boekje uitgegeven, samengesteld door de trekkers van het project: Koos Havelaar (SHIE), Chris Schram (Willemsvaart) en Peter Drijver (SOS Den Haag). In het boekje komen aan de orde de geschiedenis van de singels en grachten, de plek van de markten, de komst en ondergang van de beweegbare bruggen in Den Haag en, last but not least, worden de makers aan het woord gelaten die brug daadwerkelijk hebben herbouwd.

Peter Drijver

Werkgroep Levende Historie
levendehistorie@vriendenvandenhaag.nl

COLUMN

GROEN BEZIG

De verleiding is groot om in deze column los te gaan over de nieuwe regeringscoalitie van gedoe en grootspraak onder leiding van een niet-democratische partij met maar 1 lid (dat zegt toch al genoeg mensen!) en een ijskast vol verderfelijke ideeën. Dit kan niet lang goed gaan, en dat is waar ik hoop uit put: deze coalitie is gedoemd te mislukken. Wij zullen door de zure appel moeten heen bijten en ervoor moeten waken dat we zelf niet zuur worden. Hiervoor is inspiratie nodig, en die ligt voor het oprapen in het groen van onze mooie stad.

Den Haag en het groen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Met strand, duingebieden, Haagse Bos, parken en lanen heeft de stad veel groen om van te genieten. Den Haag is echter ook de meest dichtbevolkte stad van Nederland en staat qua groen laag op de ranglijst in de Atlas voor gemeenten. Want groen is vaak ver te zoeken in de versteende wijken die onze stad rijk is. Dat moet anders, en daarom wil het

college van burgemeester en wethouders de lat hoog leggen, met het streven naar de 3-30-300 regel: minimaal 3 volwassen bomen dichtbij elke woning, school of werkplek; minstens 30% boomkronen (en schaduw) in elke buurt; binnen 300 meter vanuit iedere woning, school of werkplek een parkje waar je kunt verblijven en recreëren.

Er is nog een lange weg te gaan om deze ambitie waar te kunnen maken,

maar het is hard nodig en dringend gewenst. Door klimaatverandering moet onze stad worden ingericht op wateroverlast, hitte stress en verdroging. Dat doe je met groen. Ook voor het welzijn en de gezondheid van bewoners is groen cruciaal. Contact met de natuur zorgt voor meer geluk en vermindert stress. Het bevordert vitaliteit, creativiteit en stimuleert beweging en ontmoetingen. Natuur in de wijk draagt ook sterk bij aan de waarde van woningen. In de stad zorgt groen voor waterberging, verkoeling, biodiversiteit, het vastleggen van CO₂, reiniging van bodem, water en lucht, en absorptie van geluid, wind en visuele verstoring (lees: lelijke stedenbouw). Groen is kortom goed voor mens en stad.

Waar ik vooral inspiratie uit haal en hoopvol van word, is de sociale waarde van groen. Je ziet de vreugde en energie eraf spatten bij straatacties, waar uiteenlopende buurtbewoners met verende krachten tegels verwijderen en geveltuinen aanleggen. Je ziet het bij de wijktuin Rivierenbuurt, waar een louche lege parkeerplaats al na 1 jaar sprankelt als groene ontmoetingsplaats. Of neem StadsOase Spinozahof in de Stationsbuurt, die dit jaar haar tweede lustrum viert. In 2014 een braakliggend terrein op de hoek van de Spinozastraat en de Repelaerstraat, maar door dappere stadspioniers samen met vele buurtbewoners omgetoerd tot een schitterende buurttuin in hartje stad. Waar buurtbewoners uit veel verschillende culturen samenkomen, samen eten en tuinieren. Hier groeien niet alleen planten, maar ook vriendschappen en meer. Hier wordt échte waarde gecreëerd.

Joris Wijsmuller

Directeur Duurzaam Den Haag

StadsOase Spinozahof (foto linkedIn.com)

FOTOWEDSTRIJD

In de vorige Ons Den Haag stond de oproep tot deelname aan de fotowedstrijd. Heeft u al mooie foto's opgezocht die geschikt zijn als wenskaart voor de Vrienden van Den Haag? Bekende plekken, doorkijkjes, een stadsgezicht, monument, markant gebouw, straat of plein, herkenbaar groen, strandgezicht, enz. Trek er op uit, om de mooiste foto's te maken.

Misschien heeft u het CID-boekje aangeschaft en treft u daar op uw wandeling of fietstocht fotogeniek historisch (industrieel) erfgoed. Tip: kijk op onze website onder de rubriek Winkel naar de reeds bestaande collectie wenskaarten en richt u op karakteristieke Haagse plekken die u daar mist. En hebt u nog winterfoto's in uw bestand? Daar is veel vraag naar als kerstkaart.

Inzenden kan tot **1 september 2024** waarna de jury een keuze zal maken.

Sturen naar: wenskaarten@vriendenvandenhaag.nl

Voorwaarden en informatie vindt u op de website.

ADVERTEREN IN ONS DEN HAAG

Ons Den Haag verschijnt elk kwartaal in een oplage van 1.350.

Door in ons blad te adverteren bereikt u niet alleen een voortreffelijke doelgroep, maar steunt u ook de activiteiten van onze Vereniging.

De advertentietarieven zijn:

1/4 pagina € 150,- 1/3 pagina € 200,- 1/2 pagina € 300,- Hele pagina € 700,-

Bij een langdurige samenwerking is een korting van toepassing. Neem voor meer informatie contact op met prencommunicatie@vriendenvandenhaag.nl

VRIJWILLIGER GEZOCHT VOOR HET VERZORGEN VAN ONZE LEDENADMINISTRATIE

Wij zijn naarstig op zoek naar iemand die het leuk vindt om het ledenbestand van onze Vereniging bij te houden! Voor informatie kunt u contact opnemen met ons secretariaat: info@vriendenvandenhaag.nl

Nieuwe leden

Wij heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

M.E. van Beem	M. Grubben	M. van der Schaft
E. ten Berge	J.R. Hakfoort	A. Snieder-Knevel
Ch.M. van Beuningen	A. Hoogenboezem	M.K. Stoutenbeek
D. van den Broek	H. Keijzer	C. van der Toorn
Humphreij	G.R.M. van der Linde	M. Trepp
M. Collee	G.J. van der Linden	D.W. Venemans
W.J. Fritschy	J.G.F.M. Linssen	F.C. van der Vooren
H.F.M. Gielen	D. Quint	N.J. Westpalm van Hoorn
E.G.M. Gigase	E.J. van Rugge	G.H.M. Wijsmuller
J. Goossensen	R.M. Ruijs	

COLOFON

Ons Den Haag verschijnt in 2024 vier maal.

Redactie: Els M. van den Broek,
Jan Bron Dik (eindredacteur),
Tristan Groot, Michiel van der Mast

Redactieadres: Postbus 85977
2508 CR Den Haag

Reacties: richten aan:
redactie@vriendenvandenhaag.nl

Nieuwe kopij: kopij voor het nummer 2024.04 (oktober/november/december) dient uiterlijk 16 augustus 2024 per e-mail te zijn toegestuurd aan redactie@vriendenvandenhaag.nl

De inhoud van de artikelen in Ons Den Haag weerspiegelt niet noodzakelijkerwijs de mening van het bestuur van de Vereniging Vrienden van Den Haag of van de redactie van Ons Den Haag.

Wij doen er alles aan de recht-hebbende(n) van foto's en afbeeldingen te achterhalen. In het geval dit niet is gelukt, kunt u zich als rechthebbende bij de redactie melden

Oplage: 1.350

Vormgeving en druk:
Quantes, Rijswijk

VERKOOPADRESSEN WENSKAARTEN VRIENDEN VAN DEN HAAG:

Boekhandel Couvée –
Bennoordenhaeghe,
Van Hoytemastraat 66
Carla's Boeken,
De Savornin Lohmanplein 22b
De Haagse Boekeriej,
Frederikstraat 24
Muzee Scheveningen,
Neptunusstraat 90-92
The Hague & Partners,
Station Den Haag Centraal
Roda Kantoorboekhandel,
Piet Heinstraat 116
Inproc Koffiebranderij en
Theehandel,
Denneweg 55
Drogisterij Van Mourik,
Frederik Hendriklaan 270

